

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

XLIX. LETNIK ŠT. 10 JANUAR - PROSINEC 1967

Srečno 1967!

Foto VI. Pleničar

Naravna prehrana fazana v Sloveniji

Dipl. ing. agr. Alojz Černe

Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije

Po vojni smo fazane naselili v skoraj vse ravninske predele Slovenije. Tudi zaradi upadanja staleža jerebic smo začeli fazana načrtno razmnoževati, tako da je postal poleg zajca najpomembnejša lovna mala divjad.

S povečanjem staleža fazana so se začeli kmetovalci pritoževati o škodah, ki jih povzročajo fazani zlasti na kaleči koruzi in grahu, delno pa tudi na doraščajočih in dozorevajočih kmetijskih rastlinah. Ker je težko dokazati, da na omenjenih posevkih nastaja škoda samo zaradi fazana, je reševanje odškodnin postalo zelo sporno. Fazanu so kmetovalci začeli pripisovati vse nastale škode na kmetijskih posevkih, čeprav podobne škode povzročajo v večji meri vrane, srake, miši in drugi škodljivci. Škode nastajajo tudi zaradi tega, ker seme ne kali, ali drugi vzroki preprečujejo normalno rast, kar se često dogaja pri koruzi.

Ker v večini primerov ni bilo mogoče ugotoviti, kakšna je dejanska škoda zaradi fazana, so ocenjevali škode bolj ali manj subjektivno brez vsakih meril in dokazov, če fazan res povzroča toliko škode.

Tuja literatura navaja fazana kot koristno divjad, ki ne napravi kmetijstvu škode, koristi pa so mnogo večje, ker se hrani s kmetijstvu škodljivimi pleveli in žuželkami (ČSSR, Nemčija, Anglija). Ker rezultatov tujih avtorjev o naravni

prehrani fazana nismo mogli posplošiti tudi za naše razmere, se je Odsek za lovstvo pri Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije v dogovoru z Lovsko zvezo Slovenije, ki je prevzela tudi financiranje, odločil za lastno študijo o naravni prehrani fazana v Sloveniji. Vsem, ki so nam pomagali pri študiji, se lepo zahvaljujemo.

Odsek za lovstvo si je nadel nalogo, da ugotovi, s čim se hrani fazan v času vegetacije in, da na podlagi dobljenih rezultatov ugotovi koristnost oziroma škodljivost fazana za kmetijstvo. Rezultati naše raziskave so v nasprotju z objavljenimi rezultati tujih raziskovalcev, kar opravičuje naše delo na tem področju in ni samo kopija že storjenega dela.

Primerjava naravne prehrane fazana v Sloveniji z rezultati tujih raziskovalcev.

	Anglija Colinge	Slovenija Odsek za lov.	ČSSR Sekera
Kmetijske rastline	8 %	71,6 %	12 %
Pleveli	42 %	14,0 %	9 %
Živalske sestavine	38 %	4,7 %	25 %
Listi	16 %	5,3 %	31 %
Gozdni plodovi		4,5 %	12 %
Gomoljčki	2 %	0,9 %	—
Mineralne sestavine	—	—	11 %

Potek dela: Naša glavna naloga je bila, da zberemo čim več golš fazanov, ki so bili ustreljeni izven lovnega časa. Naravno prehrano fazana ugotavljamo namreč tako, da pregledamo vsebino golš. V golši ustreljenega fazana se lahko natančno določijo vsi rastlinski deli in žuželke, ki jih je fazan požul pred uplenitvijo. Naš cilj je bil, da zberemo za vsako področno lovsko zvezo po 10 golš za vsak mesec, kar nam je pa kljub večletnemu prizadevanju le delno uspelo.

Pregled števila golš za analizo

Lovska zveza	Skupaj	Število golš po posameznih mesecih									
		III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Celje	16		4	12							
Gorica	63	7	8	4	5	6	19	14			
Koper	85	9	9	5	1	2	12	24	10	13	
Ljubljana	36		4	7					2	10	13
Maribor	38		2	4	2	4	3	16	7		
Pomurje	35		4	10	7	11	3				
Ptuj	58	2	2	6	4	4	14	19	7		
Videm-Krško	29		6	7	3	7				6	
G. l. Vurberg	75		4	8	4	6	29	24			
Skupaj	435	18	43	63	26	40	80	97	26	29	13
%	100	4,1	9,9	14,4	5,9	9,2	18,4	22,5	6,0	6,6	3,0

Zbrane golše smo analizirali tako, da smo vsebino vsake golše osušili na zraku in nato s tehtanjem določili težo vsebine in še težo posameznih sestavin. Tako smo v prvi vrsti prikazali analizo vsake posamezne golše posebej. Nato smo naredili sumarije za vsako LZ po mesecih in poprečje za vse mesece skupaj ene lovske zveze, končno pa skupno poprečje naravne prehrane fazana v Sloveniji. Zaradi obsežnega gradiva objavljamo le zaključne rezultate.

Slaba stran dela je v tem, ker pri pregledu vsebine golš ne moremo ugotoviti, koliko zrna kmetijskih rastlin pobere fazan po tleh in koliko z bilk. Ker pa vemo, da je fazan, kot vse kure, pobiralec zrna (hrano išče po tleh), lahko iz analize golš vseeno damo dosti točne zaključke, če

menimo, da pobere fazan najmanj polovico zrna na tleh.

Za lažji prikaz zaključkov o analizi golš smo vse sestavine združili na 6 glavnih skupin; na *kmetijske rastline* (zrnje in plodovi kmetijskih rastlin, *pleveli* (zrnje in plodovi plevela), *živalske sestavine* (hroščki, gosnice, kobilice, polži itd.), *listi* (v glavnem so listi trav in detelj), *gozdni plodovi* (plodovi grmovnih in drevesnih vrst: želod, črni trn, robida in drugi) in *gomoljčki* (gomoljčki gomoljnih rastlin).

V celoletnem poprečju naravne prehrane fazana (pregled 435 golš) so zastopane kmetijske rastline z 71 %, pleveli s 14 %, živalske sestavine s 4,6 %, listi s 5,1 %, gozdni plodovi s 4,4 % in gomoljčki z 0,9 %.

Posamezne sestavine v golšah po lovskih zvezah v gramih

Lovska zveza	Štev. golš	Skupna vsebina	Kmetij. rastl.	Pleveli	Zival. sestavine	Listi	Gozdni plodovi	Gomoljčki
Celje	16	106,4	60,3	44,9	0,6	0,6	—	—
Gorica	63	521,5	248,5	103,2	33,6	55,7	80,5	—
Koper	85	595,2	305,1	152,4	8,8	74,2	50,7	4,0
Ljubljana	36	770,1	551,4	76,5	92,9	26,6	20,2	2,5
Maribor	38	689,0	629,7	34,7	22,8	1,4	1,0	—
Pomurje	35	325,4	185,3	65,9	23,3	11,1	—	39,8
Ptuj	58	798,4	727,2	35,0	5,7	23,5	7,0	—
Videm-Krško	29	252,0	209,8	20,8	19,6	1,8	—	—
G. 1. Vurberg	75	938,7	640,4	166,0	21,3	58,5	51,4	—
Skupaj	435	4996,3	3557,7	699,4	228,6	253,4	210,8	46,3
%		100 %	71 %	14 %	4,7 %	5,3 %	4,5 %	0,9 %

Kmetijske rastline: Kmetijske rastline so zastopane v prehrani fazana marca s 50 %, aprila z 38 %, maja z 39 %, junija z 62 %, julija s 94 %, avgusta s 86 %, septembra s 87 %, oktobra z 91 %, novembra s 76 % in decembra s 77 %.

S katerimi kmetijskimi rastlinami se je hranil fazan v posameznih mesecih je razvidno iz naslednje tabele. Spomladi je delež kmetijskih rastlin majhen. V marcu se je hranil fazan od kmetijskih rastlin le z zrnjem fižola in ajde, ki je ostalo na njivi še iz prejšnjega leta. V aprilu

Fazanerija pri Cerkljah, gojitveno lovišče »Kozorog«

Foto M. Kemperle

smo dobili v golšah največ ovsa. Oves v tem mesecu tudi sejejo.

V maju pojé fazan nekaj malega koruze in fižola. v 63 fazanjih golšah, ki smo jih pregledali v mesecu maju, smo dobili le 149 gramov koruz-

nega zrna. V juniju, juliju in avgustu se hrani fazan od kmetijskih rastlin največ z zrnjem pšenice. V vseh ostalih mesecih pa predstavlja glavno hrano fazanu koruza.

Delež kmetijskih rastlin po mesecih v gramih

Mesec	St. golš	Kmet. r. skupaj	Koruza	Pšenica	Oves	Fižol	Sončnica	Proso	Ječmen	Ajda	Grozdje	Grah, soja, bob, sirek
III.	18	104,6	—	—	—	62,3	—	—	—	39,0	2,3	
IV.	43	198,9	14,4	—	144,2	9,3	—	—	31,0	—	—	
V.	63	230,3	149,0	4,1	3,7	53,2	—	—	0,6	—	—	
VI.	26	205,6	11,0	61,5	9,0	22,2	—	—	59,5	—	—	42,4
VII.	34	436,9	68,6	321,6	—	1,3	6,0	39,4	—	—	—	—
VIII.	67	497,3	341,7	66,1	1,6	48,1	—	—	—	—	38,2	1,6
IX.	102	888,2	666,8	20,3	39,6	12,0	90,2	—	—	9,0	43,1	7,2
X.	26	383,0	324,9	1,4	—	—	36,2	—	—	7,3	13,2	—
XI.	43	296,4	144,8	10,4	—	2,0	—	52,8	4,6	81,8	—	—
XII.	13	344,5	28,6	0,1	1,6	43,4	—	6,4	2,5	231,7	—	30,3
Skupaj	435	3557,5	1749,8	485,5	199,7	254,8	132,4	98,6	97,2	368,8	96,8	81,4
%		100 %	49,2	13,6	5,6	7,1	3,7	2,8	2,7	10,3	2,7	2,3

Pleveli: V celotnem poprečju so zastopani pleveli s 14 % od skupne vsebine golš. Po številu zrn je plevela mnogo več od števila zrn kmetijskih rastlin. Vsi pleveli, ki smo jih našli v pregledanih golšah, spadajo med zelo škodljive njivske plevle. Največ plevelnega zrnja pobere fazan spomladi v aprilu in maju, saj se hrani v teh mesecih 40 oziroma 36 % s plevelnim zrnjem.

Od plevelov so v največji meri zastopani: kurja črevca (*Stellaria media*), muhvič (*Setaria glauca*), pasje zelišče (*Solanum nigrum*), rogovilček (*Galinsoga parviflora*) in ripeča zlatica (*Ranunculus acer*). V manjših količinah so zastopani še znani njivski pleveli: smolec (*Galium mollugo*), kostreba (*Echinochloa Crus galli*), razne dresni (Po-

ligonum sp.), osat (*Cirsium arvense*), njivske grašice (*Vicia* sp.), njivski slak (*Convolvulus arvensis*), bela metlika (*Chenopodium album*) in še nekateri drugi. V presenetljivo velikih količinah se hrani fazan v vinogradniških predelih — Koper in Gorica — s plodovi pasjega zelišča (*Solanum nigrum*). Skoraj v vseh golšah, ki smo jih pregledali s tega področja, je ta plevel zastopan v velikih količinah. Nasprotno pa je bilo v golšah le malenkostno število jagod grozdja. Plodovi pasjega zelišča so podobni grozdnim jagodam, le da so nekoliko drobnejši, fazanu pa bolj dostopni, ker rastejo pri tleh. Fazan je tako v bolj ali manj zapleveljenih vinogradih zelo koristen, saj uničuje zelo škodljiv vinogradniški plevel.

Delež najvažnejših plevelov po mesecih v gramih

Mesec	Pleveli skupaj	Pasje zelišče	Muhvič	K. črevca	Rogovilček	Ripeča zlatica	Drugi pleveli
III.	2,6	2,6	—	—	—	—	—
IV.	101,7	—	17,5	80,8	—	—	3,4
V.	182,7	—	—	145,1	—	17,3	20,3
VI.	36,1	—	—	27,2	—	5,0	3,9
VII.	4,3	—	—	—	—	—	4,3
VIII.	149,3	54,0	53,8	0,3	35,4	0,4	5,4
IX.	182,6	79,1	85,0	7,7	4,0	1,3	5,5
X.	7,6	6,1	1,5	—	—	—	—
XI.	29,6	18,5	11,1	—	—	—	—
XII.	2,9	—	—	—	—	—	2,9
Skupaj	699,4	160,3	163,9	261,1	39,4	24,0	45,7
%	100,0	23,1	24,2	37,5	5,4	3,4	6,4

Živalske sestavine: V celoletnem poprečju so zastopane s 4,6 %. Z večjo količino žuželk se hrani fazan v maju, juniju in decembru, v drugih mesecih pa le v prav majhni meri.

Od živalskih sestavin se hrani fazan največ s polžki, kobilicami, mravljinčnimi bubami (jajčeci), koloradskim hroščem, gosenicami in majskim hroščem. Od drugih žuželk smo našli v golšah še pripadnike tehle družin: Histeridae, Carabidae, Crisomelidae, Tenebrionidae, Scarabidae, Curculionidae in Elateridae. Od gosenic smo našli zemljemerko (Geometridae), glogolko (*Plusia gama*), zelenjadne sovke (*Manestra deracea*), pagosenice repne grizlice (*Athalia spinarum*) in še nekatere druge. Večina naštetih žuželk in gosenic spada med škodljivce kmetijskih rastlin. Koloradski hrošč je v fazanjih golšah zastopan v maju in juniju v precejšnjem številu. V nekaterih golšah smo našli tudi preko 20 primerkov tega škodljivca. Koloradski hrošč prileze iz zemlje šele v začetku maja, zato je koristnost fazana v tem času zelo velika, saj pobira hrošče še pred parjenjem. Znano je, da ima vsak hrošč še pred parjenjem. Znano je, da ima vsak hrošč na tisoče potomcev.

Listi: Listi so zastopani v prehrani fazana v poprečju s 5,1 %. Z večjo količino listov se hrani fazan v spomladnem času — marcu in aprilu. V glavnem se hrani fazan z listi bele detelje (*Trifolium repens*), travniške črne detelje (*Trifolium pratense perene*), črne detelje (*Trifolium arvense*), lucerne (*Medicago sativa*), listi plevela škrbinke (*Sonchus arvensis*) in z listi raznih trav in žita (*Gramineae*).

Gozdni plodovi: S plodovi gozdnih dreves se hrani fazan največ v mesecu marcu, saj pomejijo 20 % njegove hrane. V vseh drugih mesecih se hrani fazan s plodovi gozdnih dreves in grmovja v zelo majhnih količinah. Od raznih gozdnih plodov pobira fazan največ semena robinije (*Robinia sp.*), želod (*Quercus*), robidnice (*Rubus europea*), črni trn (*Prunus spinosa*), šipek (*Rosa canina*) in liguster (*Ligustrum vulgare*).

Gomoljčki: Gomoljčke smo našli v nekaj golšah in za prehrano fazana nimajo večjega pomena. Gre za gomoljčke neke gomoljnice, ki je nismo mogli določiti.

Sklep:

Fazan se hrani v naravi z najrazličnejšo hrano, tako z raznimi zastopniki iz živalskega sveta (žuželkami, polži, itd.), kakor z zrnjem, plodovi, listi in gomolji raznih rastlin. Kateri rastlini ali žuželki daje pri hranjenju prednost, je težko reči, ker plodovi gozdnega drevja ali kmetijskih rastlin dozorevajo v raznih letnih časih in mu tako vsa hrana ni vse leto na voljo v enaki meri.

Pri analizi posameznih golš smo našli golše polne plevela, želoda, robidnic, listov ali pa golše polne koruske, pšenice, ajde in golše polne gosenice, ko-

loradskega hrošča ali kakega drugega škodljivca. Ker je fazan bolj poljska kot gozdna divjad, daje pri hranjenju prednost zrnju kmetijskih rastlin, ki mu je tudi lažje dostopno.

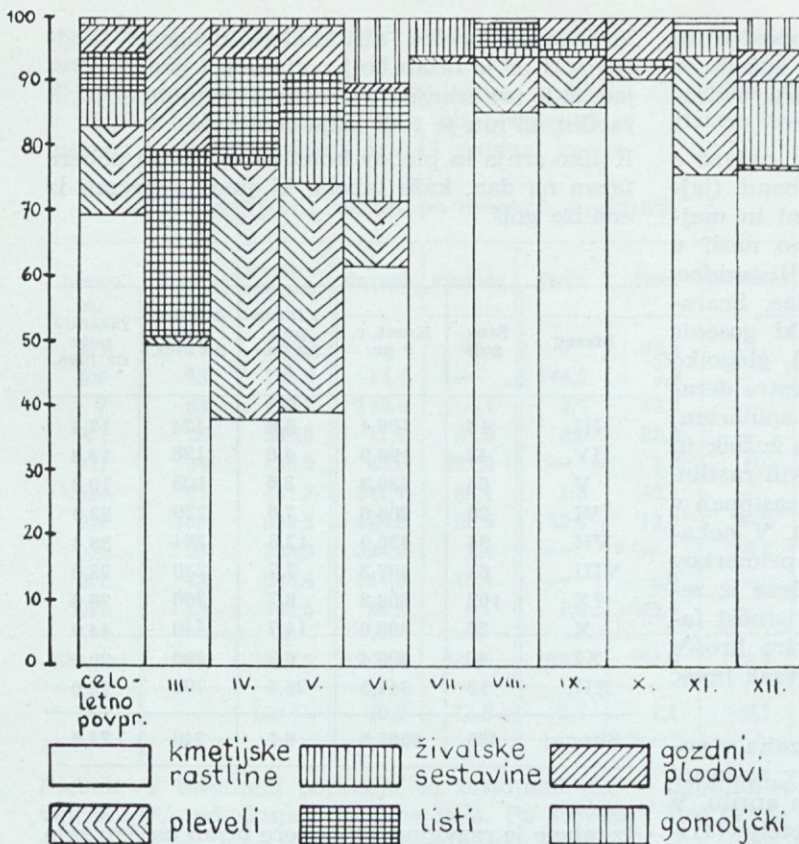
Koliko zrnja in plodov kmetijskih rastlin pobere fazan na dan, kaže tabela, ki smo jo povzeli iz analize golš.

Mesec	Stev. golš	Kmet. r. v gr.	1 fazan poje na dan g	1 fazan poje na mes. g	100 fazanov poje na mes. kg
III.	18	106,4	5,8	174	17,4
IV.	43	198,9	4,6	138	13,8
V.	63	230,3	3,6	108	10,8
VI.	26	205,6	7,8	230	23,0
VII.	34	436,9	12,8	384	38,4
VIII.	67	497,3	7,7	230	23,0
IX.	102	838,2	8,7	260	26,0
X.	26	383,0	14,7	440	44,0
XI.	43	296,4	6,8	200	20,0
XII.	13	344,5	26,4	790	79,0
Skupaj	435	3557,5	8,1	240	24,0

Iz tabele je razvidno, da pobere fazan na dan zelo malo zrnja kmetijskih rastlin; v poprečju le od 3,6 gramov spomladi do 2,5 dkg poleti in jeseni. Všteta je količina zrnja, ki smo ga našli v golšah, zato od tega odštejemo lahko vsaj polovico na zrnje, ki ga fazan pobere s tal (za kmetijstvo nekoristno zrnje). Fazan, kot vse kure, pobira zrnje v prvi vrsti s tal; zrnje, ki se osuje iz dozorevajočih kmetijskih rastlin in zrnje, ki se osuje pri žetvi.

V začetku pomladi je glavna hrana fazanu listje trav in detelj, v manjši meri pa zrnje plevela in žita, ki ostane na njivi še iz prejšnjega leta. V aprilu in maju smo našli v golšah manjši delež zrnja ovske, koruske in ječmena. Tu gre za zrnje, ki ga pobira fazan na posejanih njivah. Mnogo zrnja najde fazan na sami površini njive, ker ostane pri setvi mnogo semena nezakritega, veliko se ga pa tudi razsuje pri polnjenju sejalic. Nekaj fazanov se tako brez vsake škode pase na vsaki večji njivi. Drugače pa je, če se fazan v nekem predelu — remizi — skoncentrira v večjem številu, ob sami remizi pa je posevek koruske, graha, ovske ali ječmena. V tem primeru napravi fazan bolj ali manj občutno škodo, odvisno od števila fazanov. Škoda je lahko velika zlasti na korusni njivi, ki je ročno posajena in se nahaja v bližini gozda — remize. Na drugih spomladanskih posevkih nastopijo občutne škode zelo redko, le v primerih zelo velikega števila fazanov na majhni površini. Vendar moramo biti pri škodah zelo previdni, ker se dogaja, da na vsej njivi ne vzkali niti ena koruska; zlasti je ne-

Prehrana fazana po mesecih

kaljiva hibridna korusa pri zapovrstni setvi istega semena. Tudi nemalo škod povzročajo drugi škodljivci, vrane, srake in miši, ki jih pa kmetovalci naprtijo fazanu.

Poleti ne napravi fazan na dozorevajočih posevkih nobenih škod. Fazan je po polju enakomerno porazdeljen, ker ima dovolj kritja med samimi kmetijskimi rastlinami in nekaj odvzeta tega zrnja se praktično nikjer ne pozna. Poleti nastopijo škode po fazanu le na paradižniku. Pri nas je to primer v koprski LZ. Iz analize golš pa žal nismo mogli ugotoviti, kolikšne so te škode, ker fazan paradižnik samo naključje.

Enako kot v poletnem času tudi v jeseni ne napravi fazan nobene škode. Vinogradniki so se sicer pritoževali, da naredi fazan veliko škodo na grozdju, pri raziskavi golš pa smo ugotovili, da je fazan v vinogradih zelo koristen, ker se hrani v glavnem samo z zrnjem in plodovi plevela. Največ se hrani s plodovi pasjega zelišča in semenom muhviča. Škoda v vinogradih je tako možna le v nezapljeveljenih vinogradih in to največ v sušnih letih. Jeseni je možno tudi nekaj škode na koruzni njivi, ki ostane dolgo časa nepobrana in se zadržujejo fazani v njej v velikem številu. Sicer so pa na koruzi škode malenkostne; fazan obere le nekaj storžev, ki visijo navzdol. Kmetovalce mnogo bolj bodejo v oči koruzni storži, ki jih obero škorci, vrabci, vrane, šoje in druge ptice.

Iz tega lahko zaključimo, da je fazan za kmetijstvo v Sloveniji indiferenten. Če je fazan enakomerno porazdeljen po vsej kmetijski površini, prinaša kmetijstvu določeno korist, v primeru prerazmnožitve na nekem območju pa povzroči nekaj škode.

Bolezni divjadi v Sloveniji

Rezultati proučevanja zdravstvenega stanja divjadi v desetletju 1955–1965

S. Valentinčič

(Nadaljevanje)

Patologija zajca (nadaljevanje)

Kokcidioza je bolezen, ki jo povzročajo enocelični zajedavci iz rodu praživali (protozoa). Ti so zelo majhni, tako majhni, da jih s prostim očesom ne vidimo. Žive v celicah in se z njimi hranijo. Pri tem celice uničujejo in tako poškodujejo epitel (sluznico) črevesja ali žolčevodov, kjer jih najpogosteje najdemo. Poškodovana črevesna sluznica (ali sluznica žolčevodov) oboli in izgublja na svoji funkciji. Organizmu pa

škodujejo tudi izločki kokcidijev, ki so toksični (strupeni) in pa tisti kokcidiji, ki odmrejo. Žival začne hujšati, ker presnavljanje hrane ni več pravilno in če je poškodovanih dosti celic, žival kaj kmalu pogine. V sluzničnem epitelu (celicah) se kokcidiji razmnožujejo na nespolni in spolni način, njihovo število se tako naglo poveča. Nekateri živali jih izločajo z iztrebki v obliki zelo odpornih oocist in te potem lahko okužijo drugo (ali ponovno isto) žival na ta način, da poje z iztrebki oziroma z oocistami onečiščeno hrano. Oociste imajo trdno in skoraj neprepustno ovojnico, ki jih ščiti pred neugodnimi pogoji okolja. Ko nastopijo ugodni pogoji, dovolj toplote in vlage, so oociste kmalu sposobne za ponovno okužbo. Čim več je v naravi živali, ki izločajo oociste — skoraj vsak zajec jih ima nekoliko v sebi — tem večja je možnost za infekcijo. Zato so te zlasti pogoste pri prevelikem staležu.

Mladi zajčki so manj odporni kot starejši — čeprav tudi ti zbolijo za kokcidiozo. Ta bolezen se pojavi zlasti konec poletja in z nastopom jeseni, ko je za razvoj oocist kokcidijev še dovolj toplo, obenem pa je v naravi več vlage, ki jo tudi rabijo za svoj razvoj. Neodporni mladi zajčki prično tedaj množično poginjati, kar pa lovci le redko opazijo; ti zajčki so majhni in lisice poskrbe, da se njihova trupla ne najdejo. Razen tega je tedaj rastlinje bujno. Lovci vedo le to, da so ob lovu na srnjaka videli v revirju dosti mladih zajcev, ko pa pride oktober in z njim lov na zajce, je teh malo. Navadno pripisujejo krivdo raznim agrokemičnim sredstvom. Tudi mi smo prejeli v preiskavo le malo mladih zajčkov, poginulih za kokcidiozo, večinoma so bili odrasli. Skoraj vsi pa so bili močno shirani. Dobivali smo jih iz vseh krajev Slovenije (Koper, Dekani, Izola, Gorica, Štorje, Hotederšica, Senožče, Cerknica, Brezovica, Rakitna, Pšata, Šentvid nad Ljubljano, Grosuplje, Šenčur, Vodice, Polzela, Ruše, Ormož) in v vseh letnih časih, vendar največ v hladnih mesecih: novembra (6), decembra (4), oktobra (4), aprila (3), februarja (2), junija (3), marca (1) in avgusta (1). Pri raztelesbi smo poleg shujšanosti opazili močno vnetje črevesja, redkeje pa so bila obolela jetra, v tem primeru otekla. Največkrat smo poleg kokcidioze ugotovili še kako drugo bolezen ali okvaro (na primer zaplet črev, trakuljavost, driske ipd.).

Obenem z zajci, ki so nam jih lovci pošiljali na pregled — in pri katerih smo ugotovili kokcidiozo — so nam sporočali tudi druga svoja opazanja. Dostikrat so nam povedali, da so hkrati našli še več drugih poginulih zajcev. Nekateri so poročali, da so zajca našli še živega in da ga je ujel pes, ker ni mogel hitro teči, drugi pa, da so z roko ujeli živega zajca, ga prinesli domov in je tam kmalu poginil.

Iz vsega navedenega sklepamo;

— da je kokcidioza med zajci razširjena po vsej Sloveniji,

— da pobira predvsem mlade in oslabele zajce, ki imajo še kako drugo bolezen,

— da nastopa zlasti v hladnih in vlažnih mesecih in da povzroča precej poginov tudi med odraslimi zajci,

— da je potek bolezni kroničen, to je, da traja precej dolgo,

— in končno smo z mikroskopskimi pregledi ugotovili pri kokcidiozi žolčevodov *Eimeria stiedae*, pri kokcidiozi črevesja pa *E. perforans*, *E. magna* in *E. esigua*.

Oociste kokcidijev, ki jih izloča večina zajcev in so zelo odporne, so povsod prisotne. Čim večji je torej stalež zajcev, tem večja je — ob ustreznih pogojih okolja — možnost nadaljnje okužbe. Huje obolevajo mladi in oslabele zajci. Če imamo vse to pred očmi, postane jasno, da človek ne more proti tej bolezni storiti nič drugega, kot da skrbi, da se stalež zajcev ne dvigne preko bonitiranega. Teoretična možnost preventivne borbe proti kokcidiozi bi bilo zakopavanje zajčjih iztrebkov, ki jih najdemo v lovišču in pa — kar priporoča neki nemški avtor — v lovišču nasaditi čimveč peteršilja, ki ga zajci radi jedo in ki deluje proti kokcidijem. Razume se, da je tudi ta možnost — teoretična.

Metljavost je tudi zajedavska bolezen, ki jo od časa do časa ugotovimo pri zajcih. To bolezen povzročata veliki in mali metljaj. Prvi ima približno velikost in obliko deteljinega lističa (slika 8), mali pa je ožji. Oba torej lahko vidimo s prostim očesom. V obolelem zajcu so metljaji v žolčevodih, to je v jetrih. Za metljavostjo zbole še razne druge rastlinojede divje (jelenjad, srnjad, gamsi) in domače živali.

Za metljavostjo bolna žival izloča z iztrebki jajčeca metljaja. Ko ta prispejo na prosto, se ne morejo dalje razvijati, če jih ne požre vmesni gostitelj; pri velikem metljaju je to polž, z latin-

Sl. 8. Veliki metljaji iz jeter zajca, približno v naravni velikosti

skim imenom *Galba truncatula*, pri malem pa mravlja. V teh vmesnih gostiteljih se razvijajo ličinke, potem se iz njih izločijo in naprej razvijajo v vlažnem okolju ter se končno pritrldijo na rastlino. Zajec — ali drugi rastlinojed — jo požre in se s tem okuži. Iz črevesja se ličinka prebije v jetra, skozi njihovo površino pa v žolčevode. Pri tem žival zbolí na jetrih in če preboli, se metljaji naprej razvijajo v žolčevodih, kjer povzročé vnetje. To pa ima sčasoma za posledico odebelitev žolčevodov, jetra postanejo večja, njihova površina pa neravna. Bolezen preide v kronično, žival hujša in dostikrat pogine.

Za metljavostjo bolne zajce smo prejeli iz lovskih družin: Ajdovščina, Sežana, Log-Brezje (pri Novem mestu), Orehovica (pri Šentjerneju), Gornji grad, Kamnik, Makole, Šoštanj-Topolščica. Gotovo so bili iz takih predelov, ki so vlažni in kjer se lahko razvijajo polži oziroma ličinke metljaja. Metljavi zajci so poginili v novembru, decembru, marcu ali aprilu. Večino teh zajcev — skupaj jih je bilo 9 — so lovci našli mrtve, le enega je lovec ujel oslabelega. V spremnih dopisih so nam večkrat sporočili, da so našli še več poginulih zajcev z enakimi znaki. Poleg oslabelosti je nekoliko zajcev imelo drisko.

Pri raztelesbi smo največkrat videli, da so jetra povečana, na otip zelo trda, preprežena z belkastimi ali belkasto rumenkastimi progami. Na prerezu smo videli razširjene žolčevode, polne sivo rumenkaste mase in v njej metljaje.

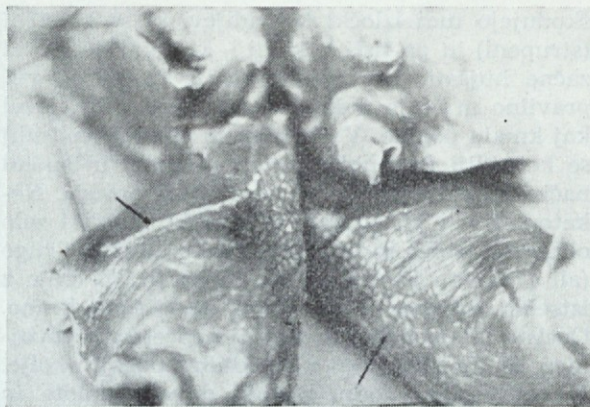
Metljavost pri zajcu torej pri nas ne predstavlja pogostne bolezni; tudi je vezana zgolj na vlažne kraje. Naše ugotovitve so bolj važne zato, ker je metljavost zelo nevarna domačim živalim in vidimo, da jo lahko širijo tudi zajci. Boj proti metljavosti divjadi je mogoče voditi le v okviru melioracij zamočvirjenih predelov ali pa s tem, da po močvirnatih predelih posipamo modro galico.

Med ostalimi zajedavci smo pri naših zajcih našli najpogostejše naslednje: *Protostrongylus commutatus* (pljučni črv), *Trichuris leporis* (živi v slepem črevesu) in *Cittotaenia pectinata* (trakulja, ki živi v tankem črevesu).

Nadalje smo včasih našli v črevesni vsebini tudi *Passalurus* sp. in *Trichostrongylus* sp. Zunaj na koži smo večkrat našli klope (*Ixodes* sp.).

Z izjemo pljučnih črvov, ki dostikrat povzročé pljučnico, zaradi katere zajec pogine, ostali zajedavci največkrat ne povzročajo takšnih bolezni, ki bi imele za posledico pogin.

Pljučne črve najdemo pogosto. Povzročajo bolezen, ki jo imenujemo **pljučna strongiloz**. Ta se pozna tako, da imajo bolna pljuča na svoji površini in to največkrat na robovih dosti svetlejša mesta (slika 9), velika kot zrno prosa ali ajde. Njihov prerez nam pokaže, da ne segajo v globino več ko milimeter. Pod mikroskopom najdemo v njih ličinke pljučnih črvov. Vsa pljuča

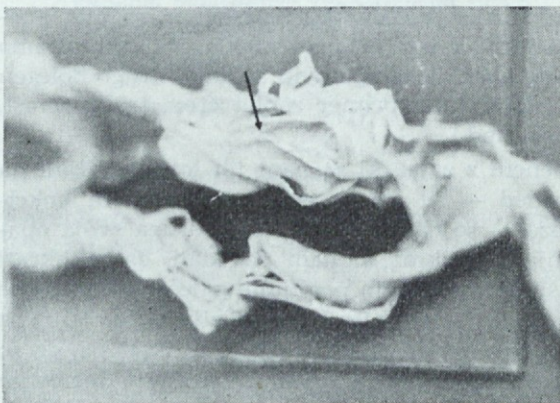
Sl. 9. *Strongiloz* pljuč pri zajcu

so bolj intenzivno rdeča, to je močno prekrvavljena. Dostikrat je vnetja tudi sluznica dušnika in v njej vidimo nekoliko cm dolge odrasle pljučne črve, rjavkaste barve, tanke ko nit. Ti zajedavci povzročajo številne okvare pljučnega tkiva, kar ima pogosto za posledico pljučnico in zajec pogine. Opazili smo, da so bili zajci z močno pljučno strongilozo zelo oslabeleli.

Za pljučno strongilozo poginule zajce smo prejeli v preiskavo bolj poredkoma. Največkrat so lovci pri uplenjenih zajcih opazili na pljučih opisane spremembe in so nam jih poslali v preiskavo. Kljub temu, da smo to bolezen pri zajcih ugotovili po raznih krajih v Sloveniji, se nam pa le kaže ko da jo je največ na Krasu in Primorskem.

Tudi za **trakuljavost** lahko trdimo, da jo je pri zajcih zdaleč največ v Primorju oziroma točneje, na Koprskem. Čeprav smo včasih našli pri uplenjenih zajcih v tankem črevesu toliko trakulj, da je črevo izgledalo popolnoma zamašeno (slika 10), nismo nikoli ugotovili, da bi zajec zaradi trakuljavosti poginil.

V tankem črevesu smo včasih našli tudi zelo majhne (nekaj mm dolge) in zelo tanke črve iz rodu *Trichostrongylus*, ki jih v vsebini črevesa

Sl. 10. Trakulje so skoraj zamašile tanko črevo

brez posebnega postopka sploh ni mogoče videti. V posameznih primerih so ti zajedavci povzročili težje obolenje in celo pogin za **trichostrongilidozo**. Znaki te bolezni so: driska, vnetje tankega črevesja in shujšanost.

V slepem črevesu smo dostikrat našli nekoliko cm dolge in v zadnjem delu zelo tanke parazite belkaste barve, ki se imenujejo *Trichuris leporis*. Čeprav smo jih ugotovili — v vsebini slepega črevesa jih ni težko najti — razmeroma dostikrat, smo le v enem primeru prišli do sklepa, da so povzročili močno vnetje slepega črevesa in pogin zajca.

Na koži smo tu in tam ugotovili prisotnost klopov, vendar brez kakšnih neposrednih posledic za zajca.

V splošnem bi za zajedavske bolezni našega zajca lahko rekli, da niso pogostne (ugotovili smo jih pri okrog 20 % pregledanih zajcev) in da pri odraslih zajcih ne povzročajo dosti poginov. Na prvem mestu je pljučna strongilozna.

Organske bolezni so obolenja, ki jih najdemo na posameznih organih. Kažejo se v vnetju teh organov in so posledica različnih vplivov kot npr. hrane, toksinov, dostikrat tudi delovanja kakih nespecifičnih mikrobov ali zajedavcev. Prikazali jih bomo po vrsti, začenši s kožo.

Vnetje na koži smo ugotovili štirikrat. Dvakrat so ga povzročile glivice, v dveh primerih pa je bil ekcem kože na modih, ki so ga verjetno povzročile spirohete.

Vnetje ustne sluznice smo ugotovili v enem primeru, prav tako enkrat nenormalno rast glodačev (slika 11).

Gnojno ali kataralno pljučnico smo ugotovili pri sedmih zajcih.

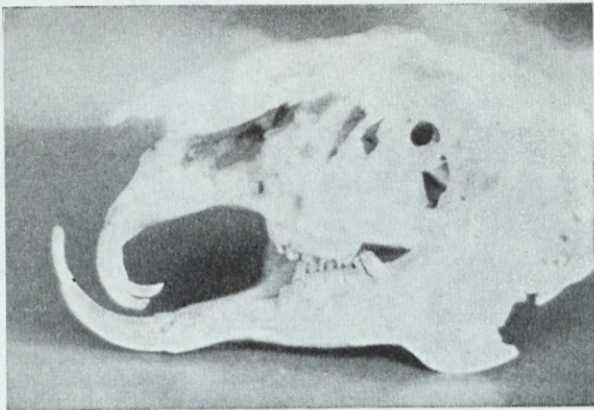
Vnetje želodca ali črevesja smo ugotovili v 32 primerih. Največkrat si nismo znali razložiti vzrokov teh vnetij. Možno je, da so bila posledica nepravilnosti v prehrani ali vpliva zajedavcev, možno pa tudi, da so bila posledica agrokemičnih sredstev, ki so jih zajci zaužili na paši. Vendar smo le v dveh primerih s pomočjo kemičnih analiz ugotovili nek strup in to v enem primeru fosfor, v drugem pa svinec (v zadnjem primeru gre za zajca iz Črne na Koroškem in to z območja rudnika svinca).

Kronično vnetje jeter smo našli v treh primerih, ne da bi mogli vedeti, od kod ta vnetja.

Tudi razna **obolenja na urogenitalnem aparatu** (sečevodni organi in rodila) smo nekajkrat ugotovili in to:

— vnetje ledvic dvakrat (enkrat gnojno in enkrat glivično),

— vnetje sečnega mehurja dvakrat (v enem primeru smo našli v mehurju kot oreh velik kamen),

Sl. 11. Nenavadna rast glodačev, vzrok: spodnja čeljust ni ukrivljena navzgor

Vse foto H. Hribar

— krvavo vnetje nožnice enkrat,
— gnojno vnetje mod enkrat (izoliran je bil mikrob iz rodu *Micrococcus*),
— vnetje maternice enkrat,
— motnje pri porodu štirikrat, ki so imele za posledico pogin zajke (enkrat je bila izvenmaternična brejost, enkrat navzdol podvita glava plodu, enkrat je bil plod prevelik in enkrat niso bili popadki zadostni).

Novotvorbe smo našli na notranjih organih trikrat, vendar v nobenem primeru niso bile rakaste narave.

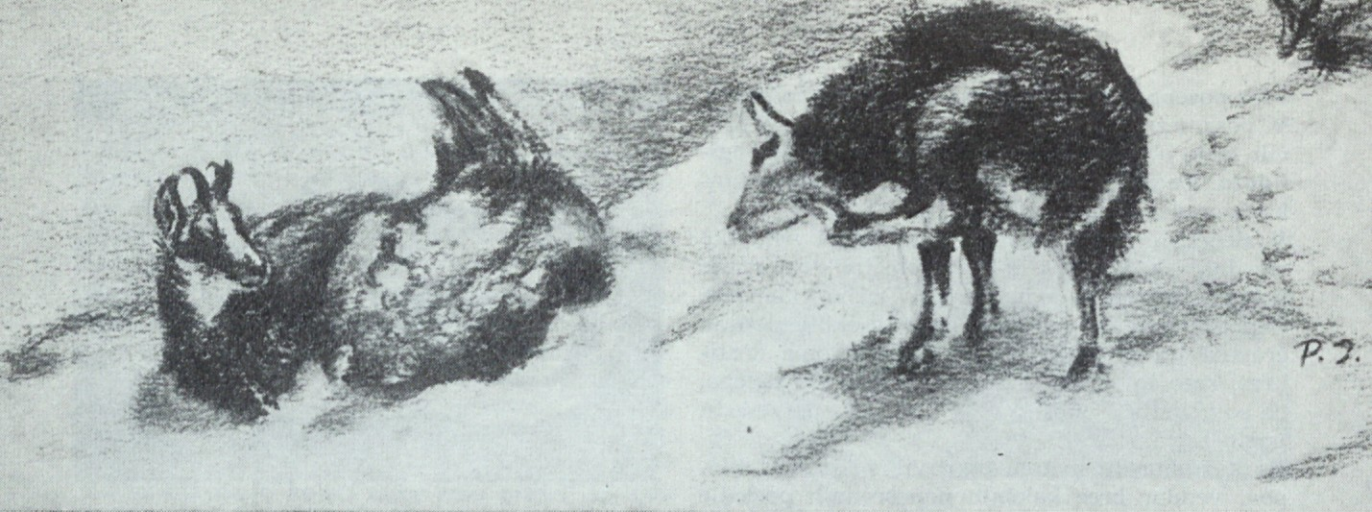
Relativno dostikrat smo kot vzrok smrti ugotovili **mehanične poškodbe**. Največkrat so izvirale od strela, le tu in tam smo mogli sklepati, da se je zajec sam poškodoval. Neverjetno, kako težke poškodbe je zajec odnesel po strelu in šele kasneje poginil; imel je zlom hrbtenice, zlom zadnje noge in številne druge poškodbe in vendar ni padel na mestu.

Če bi torej na kratko povzeli naše ugotovitve o vzrokih poginov pri odraslih zajcih, ki smo jih v zadnjih desetih letih pregledali, bi lahko rekli, da so na prvem mestu kužne bolezni, med temi pa sta na prvem mestu zajčja kuga in psevdotuberkuloza.

(Se nadaljuje)

Dopolnilo in popravek: V 8. št. je med naštevanjem lovskih družin, ki so pošiljale poginulo divjad na pregled, izpadla LD Šoštanj-Topolščica (8). V 9. št. na strani 266, 2. stolpec, 3. odstavek mora namesto 1962 biti 1964.

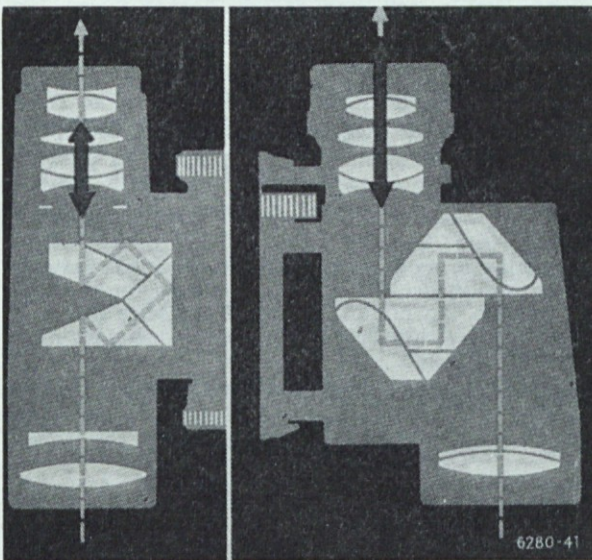

Nova pot v gradnji daljnogledov

Francè Avčín

Kakor vsi tehnični predmeti se tudi daljnogledi venomer pomalem razvijajo, zlasti kjer to terjata sveži veter pristne konkurence. Tako je v nemški zvezni republiki — po vsej priliki v odgovor na vse ostrejšo japonsko konkurenco — v poslednjih letih nastala vrsta dvogledov, ki imajo nasproti sedanjim niz prednosti, važnih tudi za lovca. Zato jih tu navajam.

Lovcu je važno, da svoj dvogled uporablja prav tako dobro z očali (protisončna, za popravo vida)

Novi Leitz — »Trinovid« 8×32 s tremi lečami (sl. levo) — Sedanji prizmat. daljnogled 8×30 s Porro prizmami (sl. desno)

kakor brez njih. Tako mu očal ni treba venomer snemati. V ta namen zgrajeni okularji (pri-očesno lečje) dovoljujejo znatno večji razmik med očesno zenico ter zadnjo lečo okularja. Izstopna pupila okularja — krožna ploskvica, kjer se snop žarkov iz daljnogleda končno najbolj zoži — se tako lahko sklada z očesno zenico očalarjev. Če to ni mogoče, in doslej povečini ni bilo, potem zlasti stranski žarki ne pridejo več v oko. Posledica je ožje vidno polje, manjša svetlost in zabrisani robovi slike. Ena od rešitev je tudi, da je kapica okularja iz mehke gume in se za rabo z očali da zavihati navzdol. Pri drugih pa to kapico z navojem pomaknemo navzdol, da očala pridejo bližje okularju.

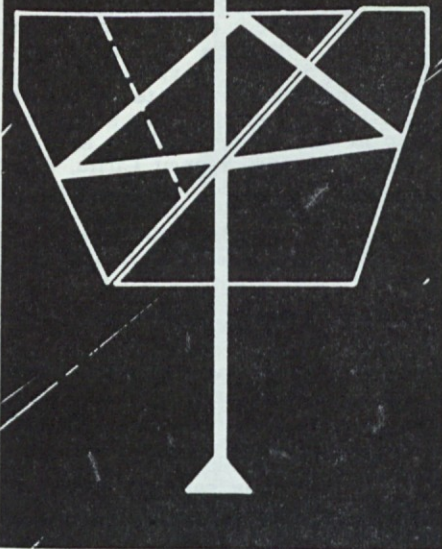
Druga novost je mnogo manjša oblika in s tem tudi teža daljnogleda. Oboje doseže, da tudi daljnogled desetkratne povečave v normalno mirni roki še lepo miruje, kar doslej skoraj ni bilo mogoče. Tako odpadejo dosedanji zelo dolgi daljnogledi (npr. Hensold-Dialyt), nerodni zlasti za manjše postave lovcev in nemirni tudi v mirnih rokah.

Nadaljnja slaba stran klasičnih daljnogledov je bilo zaostrovanje slike s pomočjo osrednjega vijaka, ki je premikal okularja naprej in nazaj. Skozi neogibno režo je tako vanj kaj lahko zašla voda, vlaga pa vselej, ponavadi vedno takrat, kadar bi daljnogled najbolj potrebovali. Zaostritev slike naj namreč sega do čim večje bližine, tako da lahko opazuješ tudi prav izbliza (npr. majhne živali). Sedanje konstrukcije pa imajo notranje fokusiranje: regulirni vijak premika spodnji del dvodelnega okularnega lečja v sami cerki daljnogleda. To se vrši prekrito, s strani in zrakotesno.

Čim večje vidno polje pa je nadaljnja zahteva. Omogočajo ga novi širokokotni okularji s subjektivnim vidnim kotom kar 70° , ki na 1000 m dajejo pri $6 \times$ povečavi vidno polje 212 m, pri 8×150 m in pri $10 \times$ še vedno 122 m.

Novo vrsto daljnogledov izdelujeta Zeiss in Leitz, večna nemška rivala v precizijski optiki,

Pot svetlobnega zarka skozi Pechanovi prizmi novega Zeissovega dvogleda

in sicer vsak na svoj način, oba pa s pomočjo posebno konstruirane poti svetlobnih žarkov. Slika 1 kaže Leitzovo rešitev (levo), desno pa vidimo za primerjavo eno od dosedanjih rešitev s prizmami Porro. Takoj zapazimo veliko razliko v širini ohišja in s tem celega daljnogleda. Leitzove tipe so »Trinovid« 6×24 , 8×32 in 10×40 . Zlasti slednji je s svojo zmogljivostjo v mraku $Z = (DP)^{1/2} = (40 \cdot 10)^{1/2} = 20$ že odličen lovski daljnogled. Posebno kvalitetna večplastna antirefleksna »plava« obloga mu k temu le še pomaga. Tehta le 550 g, medtem ko je Leitzov dosedanji 10×40 tehtal 960 g za isto zmogljivost. Ker so prevlečene vse ploskve leč in prizem, ne zaostaja glede zmogljivosti v mraku prav nič za dosedanjimi 10×50 , ki imajo geometrično zmogljivost $Z = (50 \cdot 10)^{1/2} = 22,4$.

Podobna je Zeissova rešitev (slika 2) s patentiranimi t. i. Pechanovima prizmama namesto dosedanjih Porrovih. Vidimo, da sta prizmi potrebni le dve na cev, Leitz pa potrebuje tri, od teh eno vrste »pentakon«, zato pa je lahko še ožji. Prilagoditev očesu ima Zeiss pod kolescem za zaostrovanje. Ker je prilagoditveno kolesce manjše od zaostrovalnega, kaka pomota ni mogoča. Zeiss dela zaenkrat samo model 8×30 B Dialyt (B pomeni »za očalarje — Brillenträger«). Cena ene kot druge konstrukcije je seveda znatna, kot to slejkoprej velja za res visokokakovostne daljnoglede »mednarodnega razreda«, opazovalne in merilne.

Elegantna, priročna in prikladna oblika nove vrste daljnogledov se ti takoj prikupi. Boljše je pač sovražnik dobrega, ni pomoči.

Rjavi in sivi gams

Vojko Podgornik

Lov na gamsa mi je bil vedno pri srcu in če imam le priložnost in čas, odrinem v hribe. Toda tako kot pri lovu sploh, je tudi pri lovu na gamse sreča opoteča. Marsikatero leto sem ostal brez gamsa, kljub temu, da nisem štedil korakov in znoja. Tisto leto se mi je pa sreča na široko nasmehnila in tako sem dobil na nekoliko nenavaden način dve dobri trofeji.

Prvega sem uplenil pravzaprav po »krivdi« delavskega sveta. Med neskončnimi razpravami, ki so se vlekle kot kurja čreva, so mi pogledi in misli uhajale skozi okno na sočno zeleno Pohorje. Tedaj sem se odločil, da se odpeljem klicat srnjaka na Uršljo goro. Ves čas seje sem imel pred očmi rogača, čeprav sem gledal v predsedujočega, ki pa mu seveda ni bil kaj prida podoben.

Bila je sobota in ko sem prišel domov ter ženi previdno povedal, kam sem namenjen, je le zmajala z glavo. Avtomobil sem imel namreč pri kleparju, ki mu je popravil obraz. Tako sem moral na 80 km dolgo pot z mopedom.

Ko sem proti večeru prispel v Žerjav, mi pove prijateljeva žena, da je odšel z blagajnikom družine na srnjaka na Petrčevo. Tako sem zopet zajahal moped in ju čez pol ure našel ob imenitem srnjaku, ki ga je Maks pravkar uplenil. Ta ni vedel, kaj bi od veselja in naju je vabil, da srnjaka zali-

100 točk, 11 let

Foto V. Podgornik

jemo. Ker sem pa vedel, kako se pri Maksu taka reč konča, sem z Albijem raje ostal na kmetiji, da prespiva na svežem senu. Po večerji z ajdovimi žganci in kislim mlekom smo ob domačem kruhu in dobrem hruškovcu razdrli še marsikatero, preden sva se zakopala v dišeče planinsko seno. Ko me je še v temi Albi na vse pretege budil, je zunaj lilo kot iz škafa. No, sem pomislil, saj ni tako slabo, spanja sem še hudirjevo potreben. Vendar je dež ponehal in kmalu sva bila zunaj in nad senožeti čakala, da se zdani. Jutro je bilo vse umito od poletnega dežja. Pod nama so dolino zastirale megle, ki so se vlačile po globelih.

Precej sva oblezla, ne da bi kaj videla in ko je sonce že lezlo čez Uršljo goro, sva sedla nad kmetijo sredi poseke in pričel sem klicati. Že po drugem pisku mi je skočil srnjak, ki se mi je zdel slab šesterak, vendar je Albi menil, da je za to višino celo dober in tako sva imela debelo uro zabave s tem srnjakom, ki se je vračal na vsak pisk in ves v ognju z rogovjem cefral smrekovo mladiko. Šele ko se je tako zaletel, da naju je skoraj prekucnil, mu je bilo dovolj in jo je ves prestrašen ucvril, glasno bokajoč. Še na nekaj posekah sva brez uspeha klicala, ko se je v bližini oglasil jereb. Albi mi je dal svojo polrisanico in pričel klicati jereba. Že na prvo kitičo je prihrumel in sedel blizu naju na podro deblo. Zame je bilo pravo doživetje, ko sem opazoval malega viteza, kako je vozil kočijo gor in dol po debelu in se razburjal ves nasršen ter z živimi očesci iskal nasprotnika.

Albi je menil, da bi kazalo pogledati še na spodnje senožeti in ko sva tam zalezovala za robom gozda, ugledam čez dokaj široko gmajno na drugi strani v skalah rjavo liso. Daljnogled mi pokaže gamsa, ki ga pa ni bilo mogoče oceniti.

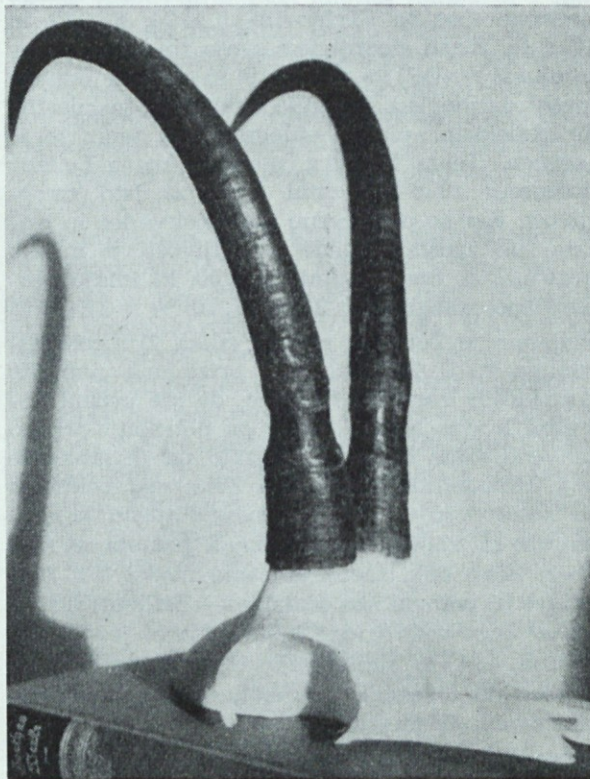
Dolga sva špekulirala, kaj imava pred seboj. Albi je menil, da je zagotovo kozel, ker je sam in po telesu sodeč mora biti star. Res ga je bilo precej in roglji so bili v primerjavi s telesom nizki, toda masivni. Vendar nisem hotel ničesar tvegati in tako sva čakala. Po daljšem času se je premaknil tako, da sva mu videla glavo na svetli steni, vendar zaradi precejšnje razdalje ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti krivin. Zato sem dal Albiju svoj daljnogled, ki je močnejši kot njegov in ta je po dolgem ogledovanju odločil, da je kozel. Zanesel sem se na Albijeve sokolje oči, ojačene s sedemkratno povečavo. Dobro sem naslonil in streljal. Meril sem visoko v pleča. Gams je v ognju padel s skale v globino. Toda Albi, ki je ves čas ogledoval gamsa, mi takoj po strelu pravi: »Ti, ampak krivine ima čisto kozje, videl sem jih boljše tik, preden si stisnil.« Bilo mi je, kot bi me polil z mrzlo vodo. Še to bi se manjkalo, da bi v lovopustu prinesel kozo s hribov. S precej mešanimi občutki sem šel pobirat gamsa. Našel sem ga pod skalami, ležečega na hrbtu in že od daleč mi je kazal mošnjo. Presneto sem se oddahnil. Bil je prav imeniten kozel, gojitveni odstrel. Enajst let sva mu naštela in ocenila sva ga okroglo na 100 točk. Krivine je res imel slabe, le oblika in nizki masivni roglji so govorili za kozla. Bil sem ga vesel, saj je bil nenadejan dar lovske sreče in padel je v predelu, kjer že leta in leta ni nihče uplenil gamsa. Le občutka pravega gamsovega lova nisem imel. Kozel je bil rjav kakor domača koza in vse skupaj se ni prav nič skladalo s privajenim nam ambientom lova na gamsa.

Ko mi je Albi izročil zeleno vejico in sem kozla iztrebil, sva pospravila malico. Bilo je prijetno lenariti na toplem soncu in ponovno premlevati celoten dogodek. Prijatelju le ni šel učinek krogle prav v glavo, kajti izstrela ni bilo. Toda 6,7 gramska krogla je uničila vsa pljuča in nasprotna stran reber je bila vsa posejana z njenimi drobci.

Pozno popoldne sva se odpravila h kmetiji, kjer sva imela mopede in gams mi je pošteno potlačil ramena, preden sem ga v Žerjavu odložil.

Odstrel drugega gamsa sem dobil v gojitvenem lovišču Triglav in tako sva se s prijateljem Radom, ki je tudi imel odstrel, odpravila v drugi polovici decembra v Bohinj. Spričo lepega vremena sva se vso pot veselila ob misli na gamse v tem prelepem visokogorskem lovišču. V Ljubljani sva se založila z vsem potrebnim in odrinila proti Bledu, kjer sva se mimogrede zglasila še pri znancu Cirilu, čigar blagoslov mi je tudi pomagal do odstrela. Toda ta »mimogrede« se je zavlekel v večurno lovsko čenčanje, da sva šele zvečer odrinila proti Bohinju. Že od Bleda naprej se je pričela pojavljati megla, ki je bila v Bohinju tako gosta, kot bi skočil v lonec z mlekom. Tolažila sva se, da bo čez noč izginila in prav dobre volje sva se odpravila spat, potem ko sva zavila vrat nekaj steklenicam in »rešila« vesoljno lovsko problematiko. Toda zjutraj je bila megla še gostejša. Kljub temu pa sva se odpeljala v lovsko koč in našla oba lovca doma. Ta sta naju debelo gledala in bila mnenja, da je čisto nesmiselno riniti v takšno meglo. Prepričala pa sva ju, da v koči zanesljivo ne bova dobila gamsa, medtem ko se opoldan megla le morda dvigne.

Tako smo se razdelili. Rado je odšel na Pršivec, jaz pa z lovcem v Mel. Do izvira je šlo z avtom, nato peš skozi gozd v strmino. Videlo se je komaj 15 korakov predse in imel sem občutek, da greva loviti le meglo. Lotevala se me je malodušnost, kajti vetra ni bilo in v ozkem vidnem krogu sem imel občutek, da sem v zaprtem prostoru. Tako sva polagoma lezla navkreber po mehkem pršiču, ki je dušil vsak šum. Nenadoma pa nama prečka pot popolnoma svež sled tropa. Lovec je bil mnenja, da morajo biti gamsi zelo blizu. Previdno sva stopila po sledu, ki se je vil okrog rahle vzpetine in ko sva izza majhne

100 točk, 20 let

Foto V. Podgornik

Stara
Fužina
v Bohinju

smreke previdno pogledala, sva ugledala trop, ki se je mirno pasel tik pred nama. Prvi gams je bil oddaljen od naju le nekaj korakov. Takoj za prvim gamsom pa opazim staro kozo, kátere sivina je na glavi že izenačila črne in bele lise v enakomerno sivo barvo. Tudi po telesu je bila siva, kot bi jo z moko potresel. Situacija je bila nadvse nerodna. Gamsom sva bila tako blizu, da bi naju izdala najmanjša neprevidnost. Pasli so se na ozki polici drug za drugim, tako da je prvi gams pokrival kozo, ki so ji veljale moje želje. Zadnji gamsi so se že utapljali v megli. Toda teh sploh nisem gledal. Zijal sem le v kozo in tej je menda šesti čut povedal, da nekaj ni v redu. Nenadoma je dvignila glavo in se zastrmela v smreko, za katero sva stala. In strmela je v naju lep čas, kakor to gamsi znajo, da sva bila vsa trda ob prizadevanju, da ostaneva negibna, kar v sključenem položaju ni bilo lahko. Postajal sem nervozen, saj res nisem vedel kaj storiti. Tako starega gamsa še živ dan nisem videl in ga zlepa tudi več ne bom. Medtem so postali tudi drugi gamsi nemirni in so strmeli na vse strani. Nenadoma je pa kozo sama razvozljala položaj. Z nekaj skoki se je pognala na vzpetino nad nama in ko naju je zagledala, je prestrašeno zažvižgala. Odriniti varovalko, pomeriti in sprožiti je bilo dejanje trenutka. Krogla je podrla kozo v skoku na osem korakov, tako da nama je pridržala dobesedno v naročje.

Po strelu so se gamsi razkropili. Midva pa sva stala in se nemo gledala. Lovcu so se hudomušno zasvetile oči: »Hja, veste, če boste še sto let lovili, tako se vam ne bo več urajmalo!« Odlomil je vršička s smreke in mi voščil lovski blagor. Tedaj šele sva pričela natančno ogledovali najin plen. Srebrna sivina je enakomerno pokrivala vse telo in na rogljih sva naštela od spodaj navzgor 14 letnic, dalje pa sva morala ugibati, ker so se roglji luščili. Bil sem nadvse zadovoljen. Saj se je lov nepričakovano uspešno končal. Trda megla me je prikrajšala za bistveni užitek zalaza v planinskem svetu, ki mi je tako ljub. Raje bi bil dva dni lovil in šele ob koncu streljal. Toda vse to in še več mi je nadoknabila izjemna trofeja, saj so ji ob ocenjevanju na upravi lovišča izračunali 100 točk in 20 let starosti.

Že opoldne sva bila z lovцем zopet v koči. Pripravljala sva trofejo in kramljala do večera, ko se je vrnil Rado z lovцем. Prvi trenutek jima je rahlo vzelo sapo, nato pa sta mi od srca čestitala. Seveda smo zatem mleli še pozno v noč dogodivščine z gamsjih lovov. Naslednji dan sem spremljal prijatelja na Pršivec. Veter je razgrnil megle in imeli smo čudovit dan. Videli smo precej gamsov, vendar Rado ni ukrivil prsta, dosledno zvest svojemu načelu, da strelja le »strogo gojitveno«. Kot nalašč pa so se nam nastavljali samo močni gamsi. Zvečer sva se — zaradi službe — bolj drsala kot pa vozila po zaledeneli cesti proti domu.

V prsku

Vladimir Pleničar

Z lovцем Petrom sva se domenila, da mi bo sporočil, ko bo ugoden čas, da pridem. Šele proti koncu novembra sem dobil pošto: »Pridite čimprej, prsk je v polnem razmahu. Snega je že dovolj, jutra in večeri so mrzli, morate se dobro obleči.«

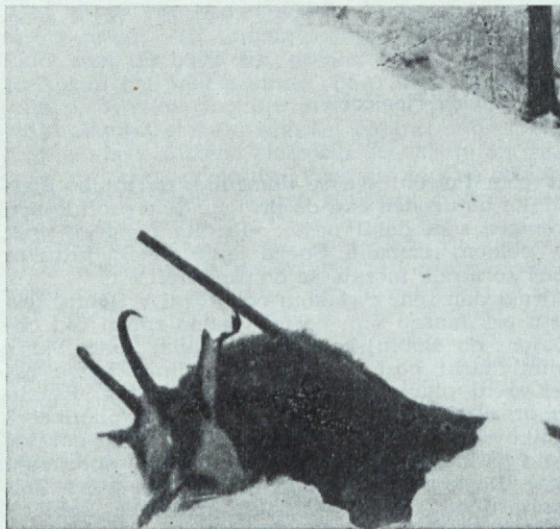
Že drugi dan sem z vlakom odpotoval v Bohinj. Na mostu pri Janezu sem postal. Vedno znova rad občudujem ob Bohinjskem jezeru zaton sonca, ki s svojimi žarki pozlati jezersko gladino. To je res biser sredi planin pod očakom Triglavom. Kmalu sem prišel v Staro Fužino, dom lovcev, planincev, vodnikov in pastirjev. Vsakogar, ki ima rad naravo, zlasti pa njihove kraje, prijateljsko sprejmejo medse. Na koncu vasi pod Studorjem je stara Zoisova graščina. V njej stanuje nadlovec Rabič s svojo družino, ki me je gostoljubno sprejel in prenočil. Naslednje jutro je prišel lovec Peter, s katerim so naju vezali najlepši lovski spomini, da

»Preko Hudičevega mostu sva prišla ob potoku Mostnica v dolino Suhe«

bi mi bil za vodnika. Rabičevi so nama zaželeli »dober pogled« in oprtana s težkim bremenom sva krenila na pot. Preko Hudičevega mostu sva prišla ob potoku Mostnica v dolino Suhe. Pot se je začela vzpenjati pod planino Blato (1080 m), od koder sva hodila še kako uro preko Pungarta do Planine pri jezeru (1457 m). Ob jezercu med strmimi vrhovi čepijo planšarske staje in kočice in ta razgibana in nenavadno prikupna slika kar izziva, da jo »ujameš« v fotografski aparat. Spila sva požirek čaja in jo mahnila naprej na Dedno polje (1570 m). Lovska kočica stoji nad planino na strmi skali, kakor da vabi utrujenega lovca v prijetno zavetje. Snega je bilo pol metra. V toplém opoldanskem soncu se je zmeščal in udiralo se je do kolena. Potrebovala bi smučič ali krplje. Utrujen in prepoten sem komaj čakal, da je Peter odprl kočico. Požirek »kačje slin« naju je poživil, medtem pa je že zagorelo v štedilniku. Koča se je kmalu ogrela, posebno dobro pa nama je del še topel čaj. Objelo me je tisto zdravo lovsko razpoloženje, ki ga doživljaš samo v planinah na lovu na ruševca ali gamsa. Na pol je to ugodje počitka in miru, na pol pa napeto pričau-

106 točk, 10 let

Vse foto Vl. Pleničar

kovanje novih naporov in lovskih doživetij. Po dobrem prigrizku in kratkem odmoru sem šel okoli kočice in opazoval zasneženo okolico. Sledil sem gamsjim gazem, ki so vodile daleč pod Kovačičevo glavo (1923 m). Prijetno mi je del svež in hladen zrak. Vonj po snegu se je mešal z onim po dimu, ki se je vil nad kočico kakor v pravljici. Rad bi ugledal gamsa, pa se je že mračilo. Pri večerji sva s Petrom naredila načrt za drugi dan in legla k počitku.

Jutro je bilo rahlo megleno in izredno mrzlo. Peter je pripomnil: »Za gamsje svatovanje mora biti mraz, za srnje pa vročina.« Krenila sva proti Slatni (2075 m) in opazovala na levo in desno. Z daljnogledom sva daleč proti Belim glavam opazila gamsjo družino, samo kozarijo. Sneg se je jel mehčati in hoja je bila vedno bolj naporna. Pod steno Slatne sva opazila mladega kozla, ki se je poganjal v vrhove Krede. Prišel je iz smeri Kopice (2212 m) z nosom po snegu. Peter je predlagal, da greva pod Kopico, ker so morda tam stari kozli, ki so pregnali tega mladiča. S težavo sem premagoval strmino po udirajočem se snegu. Peter me je bodril: »Na zgornji rob morava, kjer bova izza velike skale opazovala gamsje.« Strmina, udirajoči se sneg do kolen in sonce so bili krivi, da nisem mogel prav uživati sicer čudovite narave. Peter je bil prvi na robu, saj je bil vaje vzpetin in naporov v planinah ter je z daljnogledom opazoval strmino. Priplazil sem se do lovca in zagledal dva gamsa na dnu konte v svatovskem plesu. Takoj sem pozabil na utrujenost in žejo. Ves sem bil zamaknjen v prizor v lesketajočem se snegu. V nasprotnem robu konte se je nekaj premaknilo. Bil je močan črn kozel. Oprezno se je bližal, pa se spet ustavil in gledal. V hipu se je utrgal od strmine in že je bil v dnu konte pri zaljubljenih. Začela se je borba, dokler napadalec ni zmagal. Upehani črni kozel je obstal ter se zmagoslavno oziral za pobeglim premagancem. Nato se nama je začel počasi bližati. Bila sva skrita za macesnom in ko je prišel na kakih 200 korakov, je Peter šepnil: »Dovolj je dober.« Pomeril sem strmo pod pleča, zadržal dih in sprožil. Kozel se je zapeljal na dno konte. Peter je opazoval in dejal: »No, le pojdite ponj in privlecite ga k macesnu!« Kljub lepi trofeji mi je bilo tesno ob mrtvem gamsu. Peter ga je iztrebil in populil dlako za gamsov čop. V snegu je poiskal ruševo vejico za zadnji grizljaj in za moj klobuk. Gams je bil star deset let, z roglji — 106 točk. To je moja najboljša trofeja izmed dvanaštih. In še danes čop tega gamsa krasi moj klobuk.

Mračilo se je, ko sva prigazila nazaj v kočico na Dedno polje. Prilegla se je večerja iz gamsovih jeter. In ob skodelici čaja sva obujala spomine na lovsko doživetja v planinah. V dolini sva se s Petrom poslovila in takrat nisem slutil, da je bil to poslednji stisk njegove zveste roke. Odšel je za svojimi gamsi...

S tekmovanja goničev v Poljanski dolini

France Cvenkel

Naredilo se je lepo nedeljsko popoldne. Oblaki so se dvignili in sonce je obsijalo s snegom pobeljene škofjeloške hribe. Lepo vreme, a vsaj en dan prepozno! V Hotavljah pred gostilno se zbirajo lovci s psi, samimi belimi istrijanci. Pri kraju je dvodnevno tekmovanje goničev za prehodni lovski rog. Lovske družine Poljane, Gorenja vas in Sovodenj so bile tako gostoljubne, da so dale na voljo vsaka svoje lovišče.

V veliki gostilniški sobi se meša gorenjska govorica z dolensko in primorsko: 27 vodnikov, 10 sodnikov, precej opazovalcev in nekaj gostov. Prirediteljev republiškega značaja! Toda od 13 lovskih zvez Slovenije so prišli tekmovalci samo iz štirih! Prirediteljev je formalno celo medrepubliškega, jugoslovanskega značaja, toda brez psov iz drugih republik. Slabo vreme, kaj hočemo! Prišel je edino kinološki sodnik Franjo Strunjak iz Zagreba.

Živahen vrvež v gostilniških prostorih utihne, ko spregovori sodnik dr. Janko Lavrič, predsednik Kluba za goniče, organizatorja tega vsakoletnega tekmovanja. Z močnim aplavzom je bil nagrajen tudi pozdravni govor predsednika Kinološke zveze Slovenije, Franja Bulca in drugih govornikov. Navzoči so z zanimanjem poslušali rezultate tekmovanja in vodniki najuspešnejših tekmovalcev so prejeli nagrade. Potem je lovec domačin povabil navzoče h kosilu, s katerim so lovske družine Poljane, Gorenja vas, Sovodenj in Škofja Loka pogostile svoje goste.

Pri omizjih so se razvili živahni razgovori. Pomenkovali so se izkušeni lovci, kinologi, vodniki in sodniki. Utrinjale so se tudi šaljive in duhovite, ki v lovski družbi ne smejo izostati. Razgovori pa so se v glavnem sukali okrog tekmovanja...

***

Lovski rog je ponovno osvojila kočevska ekipa. Od 27 psov, ki so nastopili, jih je doseglo pozitivno oceno samo 12! Za razmeroma slab uspeh ima največ »zaslug« slabo vreme. Od petka na soboto 12. novembra je neprestano deževalo, v soboto zjutraj je pa oster, mrzel veter brisal sledove. V takem vremenu so se na vse zgodaj odpravili sodniki in vodniki s psi v lovišča. Zakaj pa ne, tudi v takem vremenu se lahko vrši lov! Psi naj dokažejo tudi v težkih okoliščinah, kaj zmorejo!

Čajanka med tekmovanjem; (od leve) Lojze Krek, tajnik LD Poljane, Marjuta Jakilova, sodnik dr. Janko Lavrič

Opazujem lepega, simpatičnega psa. Njegov vodnik je potegnil številko 1. Prvi je torej na vrsti. Pobočje hriba je njegov predel. Sodnik gleda na uro, pes pa gospodarja. Od strasti drgeta, ko da ve, da je na tekmi, da bo treba pokazati vse, kar zna. Nizekenkrat glas sodnikovega lovskega roga zadoni čez dobrave. Vodnik ukaže psu, naj sede. Odpne ga in mu pokaže v hrib, kod naj išče. V pol ure — sodniški zbor je z ozirom na slabo vreme čas za iskanje podaljšal — mora najti zajca ali lisico. Pes ve, kaj mora iskati. Kajti, ko ga je gospodar učil, je poskrbel, da mu je najprej prišel v zobe zajec. Tudi če je gonil lisico, ga je pohvalil. Vedno pa ga je karal, če je šel za srnjadjo. Toda v takem vremenu je težko najti sled dolgouhca, ki minulo noč najbrž niti ni vstal. Sploh pa je v teh hribskih loviščih malo zajcev. Pes je vrhu tega tujec, enako nje-

Sodnik Franc Strel daje vodniku znak: Odpokliči in oprči psa! Levo sodnik Janez Lavrič s psom Atošem

gov vodnik in gospodar. Gonič napenja vse sile in išče načrtno, kamor mu pokaže vodnik. Nos mu kar poka, ko vleče skozenj zrak, da bi v njem »odkril molekule prijetnega zajčjega daha«. Sodnik ga pozorno opazuje in tudi že ocenjuje, v štirih predmetih: iskanje, poštenost, nos in ubogljivost.

Nekateri psi iščejo z visokim, drugi z nizkim nosom, kar je zelo odvisno od občutljivosti nosu, nekoliko pa tudi od navade. Pes, ki se je v mladosti učil goniti v jutranjih urah, bo iskal z nizkim nosom, tisti pa, ki je hodil v lovišče, ko že ni bilo več svežih sledov, bo nosil nos višje. A pri iskanju ni tako važno, kako pes išče, glavno je, da čim hitreje najde. Pač pa mora pri iskanju pokazati, da išče — kot se reče — čisto, da dobi sodnik vtis, da na prostoru, ki ga je pes preiskal, ni divjadi. Prav tako ne sme pes iskati samo po planem, mora zlasti v grmovje in goščavo. Za najboljšega iskača velja pes, ki išče v krogih, »v polžu«, okrog vodnika.

Pošten je tisti pes, ki se oglasi šele takrat, ko žival dvigne. Nekateri psi se oglase, tik preden spode; to imenujemo napoved, »avizo«. Pes namreč čuti, da je divjad prav blizu, samo skočiti noče. Toda odličen red (4) iz poštenosti more dobiti le pes, ki se oglasi tedaj, ko dvigne. Prav dobro (3) tisti, ki se oglasi enkrat ali dvakrat, tik preden dvigne. Sicer dobi dobro (2) ali zadostno (1). Pozitivno ne more biti ocenjen kresač — to je pes, ki se oglašja na starih sledovih. Da se mlad pes rad oglašja po sledu drugih psov ali pa po sledu svojega vodnika, je znano, toda odrasel pes tega ne sme. Treba pa je vedeti: če se pes oglasi samo tu in tam, še ne kreše. Kreše pa, če goni po starem sledu z enakim glasom kakor po svežem, ko je divjad pred njim. So tudi psi, ki tiho gonijo; tudi ti ne morejo biti pozitivno ocenjeni.

Ocene iz vseh 11 obveznih predmetov sodnik zaključni pravzaprav šele na koncu tekmovanja, še posebno pa to velja za nos, ker sodnik pri tem predmetu upošteva celotno delo psa. Pri oceni nosu sodnik seveda upošteva vremenske razmere. V suhem vremenu, vročini, mrazu in vetru nos kaj rad odpove, manj v snegu in dežju. V snegu in dežju pes le težje najde, goni pa navadno lažje, čeprav ne tako gladko. Sicer pa kak dan psi ne morejo goniti, čeprav vsi zunanji znaki kažejo, da bi morala biti dobra gonja. Izkušeni lovci vedo, da dobra gonja ni samo v nosu, ampak tudi v zraku! Toda pes sicer ne tako dobrim nosom veliko lahko nadomesti z vajo in prakso.

Sodnikovo pripovedovanje o ocenjevanju prekinje glas goniča. Sodnik dvigne k očem daljnogled. Z najinega razglednega mesta s prostim očesom ugotovim srno v skokih. Medtem pa se že začuje vodnikov žvižg in glas: »Fuj, ne sme!« Pes utihne in teče k vodniku.

»Odlično!«

Ubogljivost kaže gonič s tem, da pride k roki, če ga vodnik pokliče, da gre iskat v smer, kamor mu pokaže, da prime pokazani sled divjadi, ki jo lovec opazi ali strelja in morda rani.

Čas hitro teče, še nekaj minut in sodnik bo dvakrat zatrobil, znak, da je treba psa navezati — oprčiti. Vodnik se tega zaveda. Premakne se in pokaže psu v zaraščeno grapo, ki je še tudi del njegovega »odmerjenega« prostora. In tedaj, kakor da tudi pes ve, da je treba najti. Oglasi se z vriskajočim glasom in goni po pobočju navzgor.

Usp e h i

A) Posamezniki:

1. Arta, kdl. istrijanka, I a — 198 točk, v. (vodnik) Jože Perko, LD Poljane,
2. Jaga, kdl. istrijanka, I b — 196 točk, v. Franc Mivšek, LD Sodražica,
3. Cveta, kdl. istrijanka, II a — 201 točka, v. Zdravko Kosmač, LD Gorenja vas,
4. Ivor, kdl. istrijanec, II b — 195 točk, v. Franc Mivšek, LD Sodražica,
5. Don, kdl. istrijanec, II c — 191 točk, v. Jože Oman, LD Škofja Loka,
6. Bari, kdl. istrijanec, II d — 174 točk, v. Tomaž Prevodnik, LD Škofja Loka,
7. Bela, kdl. istrijanec, II e — 173 točk, v. Florjan Krmelj, LD Škofja Loka,
8. Atoš, res. istrijanec, III a — 200 točk, v. France Cvenkel, LD Kovor,
9. Iko, kdl. istrijanec, III b — 176 točk, v. Andrej Puželj, LD Ribnica,
10. Tarzan, kdl. istrijanec, III c — 170 točk, v. Nande Kaplan, LD Turjak,
11. Arta, kdl. istrijanka, III d — 163 točk, v. Jože Hribernik, LD Škofja Loka,
12. Dinko, kdl. istrijanec, III e — 151 točk, v. Janez Gaber, LD Škofja Loka.

B) Zmagovalno ekipo so sestavljali psi LZ Kočevje:

Jaga, Ivor, Iko in Tarzan.
Dosegla je 737 točk.

C) Posebne nagrade so prejeli:

J. Perko, vodnik Arte in F. Mivšek, vodnik Jaga, Ivor, Iko in Tarzan.
F. Cvenkel, vodnik Atoša in A. Puželj, vodnik Ika, za najubogljivejšega psa,
J. Gaber, vodnik Dinka in Z. Kosmač, za najboljšo delo po krvnem sledu.

»Zajec ali lisica?«

Gonja je za goniča glavni predmet. Sodnik ocenjuje glas, način in še posebno čas gonje.

Važen pri gonji je tudi goničev glas. Pravimo, da tedaj zvonji, zato naj bo njegov glas zveneč. Toda tudi globok glas je prijeten. Ocena je torej odvisna od zvonkosti, višine in barve glasu. Ruski pesnik Nekrasov je napisal: »Zvonijo mi goniči ubrano lepo, kje zad' sta Rossini, Bethoven celo!«

Gonja naj bo gladka. Čim manj se pes ustavlja, toliko več velja. Seveda je način gonje zelo odvisen od vremena in tal. Pes naj goni počasi,

zanesljivo po sledu, vseeno ali v brazdi ali ob brazdi daha, ki ga pušča divjad za seboj. Najvažnejši od vseh predmetov pa je čas gonje. Koliko časa drži — kot pravimo — je psu predvsem v krvi. Seveda pa je tudi odvisno od tega, kako in kdaj ga učimo. Zato vedi: Premlademu psu še ne dovoli gonje! Toda, kdaj je pes dozorel za gonjo, je individualno. Dalj časa bo tudi gonil pes, ki »prakticira« v gonji v primerno vlažnem vremenu, ko je lažje »pobirati« dah kot v suhem. Gonič mora pri preskušnji naravne zasnove zajca goniti vsaj 5 minut, na tekmi pa vsaj 10 minut, sicer ne more dobiti pozitivne ocene. Tretjo (III.) oceno more dobiti torej gonič, ki goni zajca vsaj 10 minut in doseže skupno število točk iz vseh predmetov najmanj 125. Drugo (II.) oceno dobi gonič, ki goni zajca vsaj 15 minut in skupno število doseženih točk znaša vsaj 150. Prvo (I.) oceno dobi gonič, ki goni zajca najmanj 25 minut in nabere v vseh predmetih skupno najmanj 185 točk. Za končno oceno dela psa goniča ni najvažnejše skupno število doseženih točk, pač pa predvsem točke iz gonje, ki se določijo po času gonje. Medtem je pes gladko gonil po pobočju sem in tja po goščavah.

»Najbrž je lisica,« pravi sodnik.

Lisico pa je lažje goniti kot zajca, ker je za pasji nos njen dah zaznavnejši. Zato sodnik ocenjuje gonjo psa za lisico četrtno strožje kot za zajcem. Pes je gonil iz hriba v hrib, tri četrt ure. Po končani gonji je sporočil tudi drugi sodnik, ki je stal na nasprotnem hribu, da je različno videl lisico, ki se je pred psom ovijala po goščavah. V soboto dopoldne se je »posrečilo« dvigniti zajca od 27 psov samo dvema! Zato je sodniški zbor za vse pse, ki niso dvignili, določil naslednji dan, nedeljo, 13. november, za popravo.

Sobotno popoldne pa je bilo izkoriščeno za delo po krvnem sledu, s tem v zvezi pa tudi za ocenitev vedenja pri mrtvi divjadi, odložljivosti in vodljivosti. Delo po krvnem sledu, po naravnem ali umetnem, mora obvladati tudi gonič, ki naj dobi naziv »šolani«. Psu namreč, ki je pozitivno ocenjen na tekmi, v njegov rodovnik k črkam JRG pripišejo še črko -Š (šolani). Sodniki in domači lovci so že dopoldne »položili« zadostno število krvnih sledov, dolgih nekako po 400 metrov, z dvema kljukama. Kri srne in gamsa so zmešali s telečjo ali govejo, da jo je bilo dovolj. Lovec-vodnik je v gostilni dokazoval iz svojih izkušenj, da ne verjame v »teorijo«, da se vonj krvi kakršne koli živali bistveno med seboj ne razlikuje. »Doma sem učil psa samo po telečji krvi, toda nikdar se ni tako izkazal kakor tu, ko je bila primešana kri divjadi,« je rekel. Pritrjevali so mu mnogi. Tudi jaz. Za vedenje pri mrtvi divjadi je najvažnejše, da je pes — puščen sam ob njej — ne načne. Lahko jo prime za vrat in jo davi, a trgati je ne sme.

Opazujejo in poslušajo gonjo; (od leve) vodnik Zdravko Kosmač s psico Cveto, drugi Edbin Haramina

Pri lovu je često tudi goniča treba odložiti. Zato mora pes na tekmi tudi dokazati, da privezan — še boljše prost — ostane miren, ko se vodnik oddalji in skrrije.

Važno je tudi, da gre gonič ob vodniku. Odličen v vodljivosti je vsekakor gonič, ki gre prost ob vodnikovi levi nogi.

***

»Kako je vodljiv, kako se vede ob mrtvi divjadi in kako dela po krvnem sledu moj Lord, nisem mogel pokazati, ker se mi je včeraj po gonji izgubil,« pravi Dušan Štok iz Marezig pri Kopru. »Od sobote na nedeljo so ga sredi noči videli v Škofji Loki,« pravi sodnik Franc Strel.

»Pravim: Lord bo prišel po cesti, koder smo se vozili, domov v Marezige, če se mu seveda na poti ne bo kaj primerilo,« pravi Franjo Štibilj,

Jože Perko, najstarejši, Vse foto F. Cvenkel
69-letni vodnik, s prvakinja Arto (levo)

vodja kopske ekipe. »Pred tremi leti sta se vrnila dva setra iz Benetk v vas Miše pri Dekanih.«

»In pes mojega očeta se je iz Karlovca vrnil v Krmelj pri Šentjanžu,« pripoveduje Marjuta, hči pokojnega lovca in kinologa Venčeta Jakila, kateremu v spomin je bila tekma prirejena.

»Pred tridesetimi leti sem prodal brejo ptičarko v Ljubljano. Ko je po enem mesecu poglela, je v eni noči prenesla v gobcu vse tri mladiče iz Ljubljane v Mirno. Zaradi tolikega napora je zbolela in poginila,« pripoveduje Franjo Bulc.

»Velika je navezanost in ljubezen človeka do psa, toda često je pes zvestjši in boljši od človeka,« pravi Edbin Haramina, prvi predsednik hrvaške lovske zadruge in avtor hrvaškega »Leksikona lova in ribolova«, ki je skupno z Marjuto oba dneva prisostvoval tekmovanju.

»Večkrat človek dela psu tudi krivico. Ali vam je znana molitev nekega psa?« se je zopet oglašila Marjuta Jakilova, iz katere véje velika ljubezen do živali. »Prosim te, ljubi bog, naj bo moj gospodar toliko človek, kot sem jaz samo — pes.«

Še in še bi se pomenkovali vodniki in lovci, gostje in sodniki o tekmi in svojih izkušnjah, toda sonce je že zdavnaj zašlo za škofjeloške hribe in dolga je še pot do Kočevja, Novega mesta, Kopra, Zagreba...

Metode za ocenjevanje trofej divjadi

(Iz Uradnega lista SFRJ, št. 39, od 12. 10. 1966 — kot sestavni del pravilnika o izdajanju trofene lista, objavljenega v navedenem uradnem listu in v »Lovcu« št. 9/1966.)

I. OCENJEVANJE TROFEJ DIVJADI

Oceno trofej divjadi izražamo s točkami.

Skupno število točk dobimo tako, da seštejemo oziroma odštejemo vrednost posameznih elementov trofeje.

Vrednost posameznih elementov trofeje dobimo tako, da:

- 1) pomnožimo mere vsakega posameznega elementa s predpisanim številom (konstanto) oziroma določimo število točk za mersko enoto vsakega elementa;
- 2) prištejemo glede na oceno določenih elementov v okviru predpisanega števila točke za lepoto trofeje;
- 3) odštejemo glede na oceno posameznih elementov trofeje v okviru števila točk, ki je predpisano za odbitke, točke za pomanjkljivosti, nepravilnosti, ne-normalnosti, poškodbe, umetno dopolnitev videza (oblike, barve in dr.).

II. MERSKE ENOTE ZA POSAMEZNE ELEMENTE TROFEJE

1. Dolžino, širino, višino, obseg in razkrcenost posameznih elementov trofeje merimo v centimetrih z natančnostjo enega milimetra.

Ne glede na prvi odstavek te točke merimo širino sekalcev čekanov merjasca v milimetrih z natančnostjo desetine milimetra.

Merjenja iz prvega odstavka te točke opravljamo z jeklenim trakom, ki je dolg 2 metra in širok 5 do 6 mm ter ima na obeh straneh milimetrsko razdelitev.

Širino sekalcev čekanov merjasca (drugi odstavek) ter dolžino in širino lobanje medveda, volka, risa in divje mačke merimo s preciznim železnim merilom. Če nimamo pri roki preciznega železnega merila, lahko merimo lobanjo tudi z jeklenim trakom iz tretjega odstavka te točke.

2. Težo rogovja jelena in jelena lopatarja tehtamo v kilogramih z natančnostjo enega dekagrama, težo srnjačjega rogovja pa v gramih.

3. Telesnino srnjačjega rogovja merimo v kubičnih centimetrih tako, da potopimo rogovje v vodo in ugotovimo količino izpodrinjene vode, ali pa tako, da ugotovimo razliko med težo rogovja zunaj vode in težo rogovja, potopljenega v vodo, ter sprememo to razliko v telesnino tako, da štejemo en gram teže za en cm^3 telesnine.

Rogovje potopimo v vodo tako, da je potopljena tudi roža.

4. Točke za lepoto odmerjamo v celih točkah, lahko pa tudi v desetinah.

III. MERJENJE, OCENJEVANJE IN OBRAČUNAVANJE TOČK ZA POSAMEZNE ELEMENTE TROFEJ

1. Rogovje jelena

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

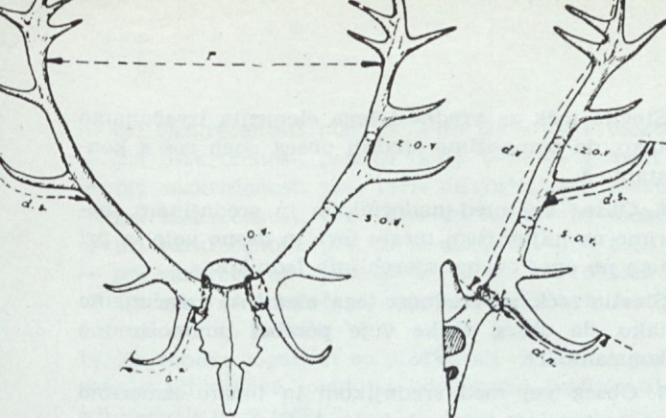
1. Dolžino rogovja jelena merimo za vsako vejo posebej, in sicer po sredi zunanje strani veje od spodnjega roba rože do vrha najdaljšega porožka v kroni. Jekleni trak, pritisnjen ob spodnji zunanji rob rože, mora biti napet čez kot, ki ga tvorita roža in veja, in pritisnjen ob vejo 3 do 4 cm nad rožo, nato položen na vejo v smeri krone tako, da čim manj spreminja smer, zajema pa vse izrastke ali grbavosti veje do najdaljšega parožka v kroni.

Če zaradi posebne oblike krone ni mogoče izmeriti njenega najdaljšega parožka, je treba trak po najkrajši poti obrniti po zadnji ali zgornji strani krone do vrha najdaljšega parožka.

Število točk za vrednost tega elementa ugotovimo tako, da pomnožimo poprečno dolžino vej s konstanto 0,5.

2. Dolžino nadočnikov merimo s spodnje strani levega in desnega nadočnika od tam, kjer se nadočnik loči od veje, pa do vrha.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino obeh nadočnikov s konstanto 0,25.

3. Dolžino srednjikov merimo s spodnje strani levega in desnega srednjika od kraja, kjer se srednjika ločita od veje, do vrha.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino obeh srednjikov s konstanto 0,25.

4. Obseg rože merimo tako, da zajamemo s trakom izrastline na rožah, kot so grbice, izbokline ali vdolbine.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednji obseg obeh rož s konstanto 1.

5. Obseg vej med nadočnikom in srednjikom merimo na najtanjšem mestu leve in desne veje. Pri tem moramo upoštevati, da sta med njima na eni veji ali pa na obeh vejah lahko tudi še en ali dva lednika. Zato ne smemo vselej jemati, da je vsak tretji parožek srednjik.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo za vsako vejo posebej tako, da pomnožimo njen obseg s konstanto 1.

6. Obseg vej med srednjikom in krono izmerimo na najtanjšem mestu, in sicer za vsako vejo posebej. Pri tem moramo upoštevati, da je med srednjikom in krono lahko na eni veji ali pa na obeh vejah še kakšen parožek — vmesnik, ki ne sme vplivati na izbiro najtanjšega mesta.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo obseg vsake veje s konstanto 1.

7. Težo rogovja stehtamo skupaj s težo tistega dela lobanje, ki je ostala pri rogovju.

Če je ostal pri rogovju del lobanje, odžagan skozi očesni duplini in zgornji del nosne kosti, vzamemo kot težo rogovja skupno težo rogovja in tega dela lobanje.

Če je ostala pri rogovju lobanja z zgornjo čeljustjo, odštejemo od skupne teže 0,5 do 0,7 kg.

Če ima rogovje del lobanje (t. i. kratka čelnica) brez zgornjega dela nosne kosti, lahko prištejemo skupni teži 0,10 do 0,15 kg.

Pri ocenjevanju trofeja na mednarodnih lovskih razstavah priznavamo za težo rogovja težo, ki jo dobimo s tehtanjem po preteku najmanj 3 mesecev od dneva, ko je bil jelen uplenjen.

Od teže rogovja, ki smo jo ugotovili neposredno po odstrelu (sveže rogovje), odbijemo 10 % na osušitev.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo skupno težo rogovja s konstanto 2.

8. Razkrečenost rogovja merimo na mestu največje notranje širine med levo in desno vejo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo iz odstotnega razmerja med razkrečenostjo in srednjo dolžino vej (razkrečenost deljena s srednjo dolžino vej in pomnožena s 100) in sicer po naslednji lestvici:

do 60 %	—
nad 60 % do 70 %	1 točka
nad 70 % do 80	2 točki
nad 80 %	3 točke

9. Število parožkov ugotovimo tako, da preštujemo parožke na levi in desni veji, ki so dolgi več kot 2 cm. Ne štejemo parožkov, ki so popolnoma odbiti ali popolnoma zlomljeni, tudi če so bili morda pozneje umetno pritrjeni na vejo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo skupno število parožkov na obeh vejah s konstanto 1.

Ugotovitev točk za lepoto trofeje

10. Rogovje sive ali rjave barve ocenimo z 1 točko, rogovje temnorjave do črne barve pa z 2 točkama. Če je rogovje svotlorumene oziroma rumene barve ali če je umetno pobarvano, mu ne priznamo točk.

11. Normalno grbičavo (bodičavo) rogovje ocenimo z 1 točko, močno in lepo grbičavo rogovje pa z 2 točkama.

Za gladko ali čisto malo grbičavo rogovje ne priznavamo točk.

12. Koničaste vrhove parožkov temne barve ocenimo z 1 točko, koničaste vrhove parožkov svetle barve in z gladko, kot polirano površino, pa z 2 točkama.

Za tope ali trhle konice parožkov ne priznavamo točk.

13. Če ima rogovje enega ali dva srednje dolga lednika, ju ocenimo z 1 točko, če ima dva normalno velika in lepa lednika, pa z 2 točkama.

Za lednike, ki so krajši kot 2 cm (samo nakazani), ne priznavamo točk.

14. Navadni kroni s 5 do 6 cm dolgimi in tankimi parožki, ki imata obe skupaj 5 do 7 vrhov, ocenimo z 1 točko.

Navadni kroni z dolgimi (do 15 cm) in debelimi parožki, ki imata obe skupaj 5 do 7 vrhov, ocenimo z 2 do 3 točkami.

Navadni kroni z daljšimi (nad 15 cm) in debelimi parožki, ki imata obe skupaj 6 do 7 vrhov, in za dvojni ali razvejeni kroni krajših ali tanjših parožkov, ki imata obe skupaj 8 do 9 vrhov, ocenimo s 4 do 5 točkami.

Dvojni ali razvejeni kroni z daljšimi (nad 15 cm) in močnejšimi parožki, ki imata obe skupaj 8 do 9 vrhov, ocenimo s 6 do 7 točkami.

Masivni kroni z močnimi in dolgimi parožki (nad 15 cm) in kroni dlanaste ali peharjaste oblike, ki imata obe skupaj najmanj 10 vrhov, ocenimo z 8 do 10 točkami.

Odbitki točk pri ocenjevanju rogovja

15. Od skupnega za rogovje obračunanega števila točk (seštevek točk iz 1. do 14. točke tega oddelka) lahko odbijemo zaradi slabšega videza rogovja kot celote kot tudi zaradi nesimetričnosti kron ali zaradi nenormalno ozke oziroma čezmerno široke razkremenosti rogovja do 3 točke.

Odbitek točk pri ocenjevanju rogovja mora biti v trofejnem listu obrazložen.

2. Rogovje jelena damjeka

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

1. Dolžino vej jelena damjeka merimo z zunanje strani vsake veje od srede spodnjega roba rože do najbolj oddaljene točke zaprte lopate. Parožkov na lopati ne upoštevamo.

Čez rob rože merimo in polagamo jekleni trak tako, kot je določeno za merjenje dolžine vej pri rogovju jelena; pri tem spremljamo s trakom naravni razvoj veje in lopate.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da srednjo dolžino vej pomnožimo s konstanto 0,5.

2. Dolžino nadočnikov merimo s spodnje strani od gornjega roba rože oziroma od mesta, kjer se nadočnik loči od veje, če to mesto ni na samem robu rože, pa do vrha nadočnika.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da srednjo dolžino nadočnikov pomnožimo s konstanto 0,25.

3. Dolžino lopat merimo z zunanje strani od mesta, kjer se veja opazno začenja širiti v lopato, oziroma od mesta med srednjikom in lopato, kjer je obseg veje najmanj za 1 cm večji od njenega najmanjšega obsega na tem delu, pa do najvišje točke zaprte lopate (ploha).

Če so na lopati lopatasti podaljški, merimo dolžino lopate do najvišje točke podaljška, na kateri največja širina dosega najmanj polovico širine cele zaprte lopate (4. točka tega oddelka).

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da srednjo dolžino lopate pomnožimo s konstanto 1.

4. Širino lopate ugotovimo tako, da izmerimo vsako lopato na najširšem mestu; pri tem pritisnemo trak prav ob lopato, smer merjenja pa tvori, če je to mogoče, z osjo lopate kot 90°. Za širino vsake lopate vzamemo polovico njenega izmerjenega obsega.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo širino obeh lopat s konstanto 1,5.

5. Obseg rož izmerimo za vsako rožo posebej, in sicer tako, da nagnemo trak čez vse njene grbice.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednji obseg obeh rož s konstanto 1.

6. Obseg vej med nadočnikom in srednjikom merimo na najtanjšem mestu leve in desne veje in pri tem ne upoštevamo morebitnih lednikov.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da obseg vsake veje posebej pomnožimo s konstanto 1.

7. Obseg vej med srednjikom in lopato izmerimo na najtanjšem mestu leve in desne veje.

Ne glede na prvi odstavek te točke pa vzamemo v primeru, ko se lopata na obeh vejah razvija neposredno nad srednjikoma in s tem onemogoča merjenje obsega, kot obseg vej obseg, ugotovljen v 6. točki tega oddelka.

Če se da obseg veje na najtanjšem mestu med srednjikom in lopato izmeriti le na eni veji, vzamemo izmerjeni obseg ene veje tudi za obseg druge veje.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo obseg vsake veje posebej s konstanto 1. Če smo vzeli kot obseg vej obseg, ugotovljen po 6. točki tega oddelka, prištejemo skupnemu številu točk še 1 do 2 točki.

8. Težo rogovja ugotovimo tako, da stehamo rogovje skupaj z delom lobanje, ki je ostal pri njem. Če ima rogovje zgornji del lobanje z vso nosno kostjo, odbijemo od skupne teže 0,25 kg, če ima zgornji del lobanje z delom nosne kosti pa 0,10 kg. Če ima rogovje samo del čelne kosti, ne odbijemo od ugotovljene skupne teže ničesar.

Od teže rogovja, ugotovljene neposredno po odstreli (sveže rogovje), odbijemo 10 % na osušitev. Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo skupno težo rogovja oziroma zmanjšano težo rogovja s konstanto 2.

Ugotovitev točk za lepoto trofeje

9. Rogovje rjave barve ocenimo z 1 točko, rogovje temnorjave do črne barve pa z 2 točkama.

Za rogovje svetlorumene ali sive barve in umetno pobarvano rogovje ne priznavamo točk.

10. Za konice parožkov priznamo do 6 točk, kar je odvisno od razvitosti, dolžine in trdote parožkov na lopatah, zlasti nadočnikov in srednjikov.

11. Za telesnino (težo), obliko in pravilnost rogovja priznamo do 5 točk, kar je odvisno od telesnine, debeline, moči, lepote oblik in pravilnega razvoja lopat.

Odbitki točk pri ocenjevanju rogovja

12. Razkremenost rogovja merimo na mestu največje notranje širine med lopatama, in sicer tako, kot je predpisano za merjenje razkremenosti pri rogovju jelena (8. točka 1. oddelka tega poglavja).

Če je razkremenost rogovja pod 85 % njegove srednje dolžine, odbijemo od skupnega števila točk:

- pri razkrečenosti pod 85 % do 80 % — 1 točka
- pri razkrečenosti pod 80 % do 75 % — 2 točki
- pri razkrečenosti pod 75 % do 70 % — 3 točke
- pri razkrečenosti pod 70 % do 65 % — 4 točke
- pri razkrečenosti pod 65 % do 60 % — 5 točk
- pri razkrečenosti pod 60 % . . . . . 6 točk

13. Če sta lopati izbočeni, rogovilasti ali trebušasti, odbijemo 1 do 10 točk.

14. Za robove lopat, ki so gladki, ali za konice parožkov ali robove lopat, ki so porozni (votličasti), odbijemo 1 do 2 točki.

15. Za nepravilno oblikovano rogovje, nepravilno obliko lopat, dolgi in nizki lopati, pomanjkljivo snov v lopatah (polnost plohov) ali za umetno nasajene parožke odbijemo od 1 do 6 točk.

3. Rogovje srnjaka

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

1. Dolžino srnjačjih rogov merimo po sredini zunanje strani vsakega roga od spodnjega roba rože do vršnega parožka. Čez kot, ki ga tvorita roža in rog, je treba trak napeti in ga prav ob robu pritiskati proti vrhu ter pri tem meriti tudi vse morebitne krivine na rogu.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino obeh rogov s konstanto 0,5.

2. Za skupno težo rogovja štejemo težo rogov in dela lobanje, odžagane po sredini očesnih duplin z nosno kostjo. Če odžagamo skupaj z rogovi tudi celo lobanjo brez spodnjega zobovja, smemo od skupne teže odbiti do 90 g, če pa je z rogovi odžagan le majhen del čelnice brez nosne kosti, smemo skupni teži dodati 10 do 20 g.

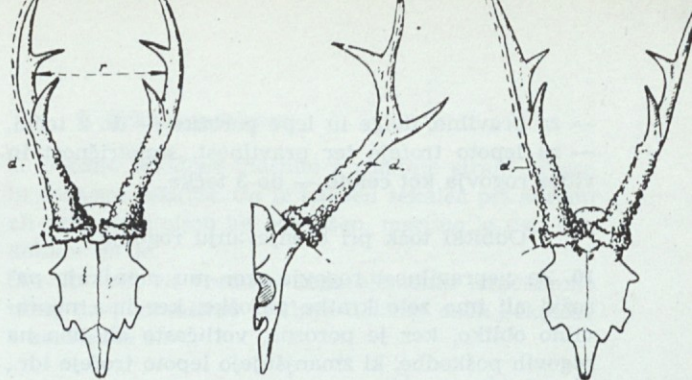
Od ugotovljene teže svežega rogovja odbijemo 10 % na osušitev.

Število točk za vrednost tega elementa ugotovimo tako, da pomnožimo težo rogovja s konstanto 0,1.

3. Telesnino rogovja ugotovimo tako, da stehamo prostornino vode, ki jo je rogovje, potopljeno vanjo skupaj z rožo, izpodrinilo iz posode. Čelni nastavki in čelnica pri potapljanju rogovja ne smejo priti v dotiko z vodo. Če sta roži poveznjeni ali kako drugače nepravilne oblike, ju je treba potopiti v vodo tako, da je del rože in čelnih odrastkov, ki je potopljen v vodo, enak delu, ki je ostal zunaj vode. Telesnino rogovja lahko ugotovimo tudi tako, da stehamo rogovje na precizni hidrostatični tehtnici. Razlika med težo rogovja, stehanega izven vode, izražena v gramih, in težo rogovja, potopljenega skupaj z rožo v posodo z vodo, nam da telesnino rogovja v cm^3 , računamo 1 g kot 1 cm^3 vode.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo telesnino rogovja s konstanto 0,3.

Izjemoma smemo pri srnjačem rogovju, ki je dobilo pri ocenitvi manj kot 130 točk in ga iz tehničnih vzrokov ni mogoče stehati, pomnožiti v gramih

izraženo težo rogovja z 0,23 (količnik po metodi dr. Volza) in dobimo tako dovolj natančno število točk za težo in telesnino rogovja skupaj.

4. Razkrečenost rogov merimo praviloma na mestu največje notranje razdalje med rogovoma. Pri ravnih ali na zunanjo stran usločenih rogovih merimo razkrečenost pri vrhu.

Izmerjeno razkrečenost rogov izrazimo enako kot pri jelenu, z odstotkom od dolžine. Točke za razkrečenost rogov priznamo glede na odstotek razkrečenosti, in sicer:

— do 30 %	—
nad 30 % do 35 %	1 točka
nad 35 % do 40 %	2 točki
nad 40 % do 45 %	3 točke
nad 45 % do 75 %	4 točke

Če razkrečenost rogov ne dosega 30 % ali presega 75 % njune srednje dolžine, ne priznamo točk.

Ugotovitev točk za lepoto trofeje

5. Rogove rumene ali svetlorjave barve ocenimo z 1 točko, rogove rjave barve z 2 točkama, rogove temnorjave barve brez sija, s 3 točkami in rogove temne do skoraj črne barve s 4 točkami.

Za rogove popolnoma svetle barve ali umetno porbarvane ne priznavamo točk.

6. Rogove, ki niso skoraj nič grbičavi ali imajo le majhne in redke grbice, ocenimo z 1 točko, srednje grbičave rogove z večjim številom majhnih grbic — z 2 točkama, dobro grbičave rogove, ki imajo poleg majhnih grbic tudi srednje velike grbice — s 3 točkami, močno grbičavo rogovje s številnimi grbicami po vsem rogu pa s 4 točkami.

Za gladko rogovje, ki ni skoraj nič grbičavo, ne priznavamo točk.

7. Srednje razviti in malo grbičavi roži ocenimo z 1 točko, dobro razviti, dokaj visoki in grbičavi roži v obliki krone pa z 2 točkama. Močni, široki, visoki in grbičavi roži ocenimo s 3 točkami, zelo močni, široki, visoki in grbičavi roži pa s 4 točkami.

Za slabo razviti in nizki roži ne priznavamo točk.

8. Tope in srednje razvite konice parožkov brez sija ocenimo z 1 točko, ostre, bele konice z gladko površino, kot da bi bila položena, pa z 2 točkama.

Če so konice parožkov tope, trhle in slabo razvite, ne priznavamo točk.

9. Za pravilnost in lepoto rogovja ter za dolžino parožkov lahko priznamo do 5 točk, in sicer:

— za pravilne, dolge in lepe paroške — do 2 točki,
 — za lepoto trofeje ter pravilnost, simetričnost in videz rogovja kot celote — do 3 točke.

Odbitki točk pri ocenjevanju rogovja

10. Za nepravilnost rogovja, ker mu manjkajo paroški ali ima zelo kratke paroške, ker ima nepravilno obliko, ker je porozno, votličasto ali ima na rogovih poškodbe, ki zmanjšujejo lepoto trofeje idr., lahko odbijemo do 5 točk.

4. Roglji gamsa — kozla in koze

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

1. Dolžino rogljev kozla in koze — gamsa merimo na sprednji strani levega in desnega roglja od korena, kjer roglj raste iz lobanje, po zgornji krivini do konca.

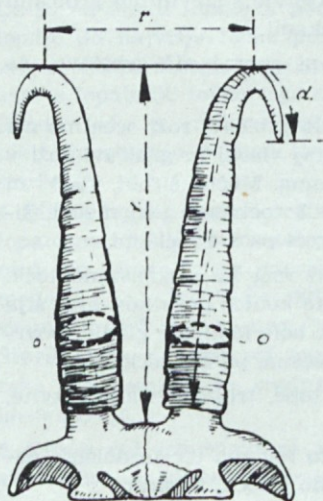
Če je del vrha enega roglja odbit oziroma zlomljen, vendar tako, da je kljub temu mogoče izmeriti višino oziroma razkrečenost, vzamemo kot srednjo dolžino rogljev izmerjeno dolžino roglja, ki je cel ali nepoškodovan.

Če je delno ali popolno odbit oziroma zlomljen en roglj in zato ni mogoče izmeriti njune višine in razkrečenosti, rogljev ne ocenimo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino rogljev s konstanto 1,5.

V primeru iz tretjega odstavka te točke sme izjemoma po poprejšnjem sporazumu z lovцем ugotoviti vrednost take trofeje strokovna komisija po prostem preudarku, če je to potrebno, da bi se mogla zaračunati cena za odstrel.

2. Višino rogljev merimo od temena lobanje med njima do najvišje točke krivine. Najvišjo točko krivine rogljev ugotovimo z dvema ravniloma, od katerih položimo eno vodoravno čez najvišjo točko krivine, drugo pa pokončno od temena lobanje med rogljema do vodoravno položenega ravnila.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo višino rogljev s konstanto 1.

3. Obseg debelejšega (močnejšega) roglja merimo na najdebelejšem mestu, čeprav je to mesto zasmoljeno.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo obseg debelejšega roglja s konstanto 4.

4. Razkrečenost rogljev merimo na najvišjem mestu med krivinama (tam, kjer se meri tudi njuna višina) od sredine do sredine vsakega roglja.

Če je razkrečenost nenaravno velika, ne smemo zanjo priznati več točk, kot smo jih priznali za višino rogljev.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo razkrečenost rogljev s konstanto 1.

5. Starost gamsa ugotovimo tako, da preštejemo starostne obročke na roglju. Starost od 6 do 10 let ocenimo z 1 točko, starost nad 10 do 12 let — z 2 točkama, starost nad 12 let pa s 3 točkami.

Za roglje gamsa, ki še ni star 6 let, ne priznamo točk.

Odbitki točk pri ocenjevanju rogljev

6. Če je sloj smole na roglju debel, lahko odbijemo do 5 točk. Za ugotovitev njegove debeline je treba izmeriti najdebelejše mesto na roglju, na katerem ni smolnate obloge.

Razlika med številom točk, obračunanim za obseg roglja s smolo (3. točka tega oddelka), in številom točk, obračunanim za obseg roglja brez smole, ne sme presegati 5 točk, kolikor jih smemo največ odbiti za sloj smole. Število točk, ki ga odbijemo za sloj smole, mora biti praviloma vselej najmanj za 1 točko manjše od razlike točk, ki jo obračunamo za obseg rogljev, merjen na mestu s smolo in na mestu brez smole.

5. Rogovi alpskega kozoroga

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

1. Dolžino rogov alpskega kozoroga merimo po zunanji zgornji strani krivine vsakega roga od mesta, kjer rog raste iz lobanje, do vrha.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino rogov s konstanto 1.

2. Obseg rogov merimo na najdebelejšem mestu levega in desnega roga, med dvema obročema (izbokline, izrastline, grbe na rogu), ne pa čeznje.

Število točk za obseg rogov izračunamo za vsak rog posebej, in sicer tako, da pomnožimo obseg vsakega roga s konstanto 1.

3. Razkrečenost rogov merimo na mestu, kjer sta zunanji strani rogov najširši, oziroma na mestu, kjer je medsebojna razdalja zunanjih strani rogov največja.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo razkrečenost rogov s konstanto 0,5.

Ugotovitev števila točk za lepoto trofeje

4. Rogove sive ali rjavo sive barve ocenimo s 3 točkami, rogove rjave barve z 2 točkama, rogove temne do črne barve pa z 1 točko.

5. Slabo obročavost rogov ocenimo z 1 točko, srednjo obročavost z 2 točkama, močno obročavost pa s 3 točkami.

6. Za harmonično ali skladno ukrivljenost rogov priznamo do 3 točke.

6. Rogovi muflona

Ugotovitev točk za mere posameznih elementov

1. Dolžino rogov muflona merimo po zunanji strani krivine levega in desnega roga od mesta, kjer rog raste iz lobanje, do vrha.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo povprečni obseg vsakega roga s konstanto 1.

2. Obseg rogov izmerimo na najdebelejših mestih levega in desnega roga, in sicer tam, kjer rogova rasteta iz lobanje, na drugi tretjini njune dolžine in na tretji tretjini njune dolžine. Srednjo vrednost vsakega merjenja levega in desnega roga na istem mestu vpišemo v trofejni list in jo obračunamo kot poseben element.

Število točk za vrednost teh elementov izračunamo tako, da pomnožimo poprečni obseg vsakega roga s konstanto 1.

3. Razkrečenost rogov merimo na mestu največje medsebojne razdalje njunih zunanjih strani.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo razkrečenost rogov s konstanto 1.

Ugotovitev števila točk za lepoto trofeje

4. Roge temnorjave do črne barve ocenimo s 3 točkami, roge motno rjave barve — z 2 točkama, roge svetle barve pa z 1 točko.

Če sta rogova umetno pobarvana ali jima je vzeta naravna barva, ne priznamo točk.

5. Rogove, ki imajo goste obroče, ocenimo s 3 točkami, rogove, ki imajo srednje goste obroče — z 2 točkama, rogove, ki imajo redke obroče, pa z 1 točko.

6. Za rogova, ki sta lepo in pravilno zavita, priznamo največ 5 točk.

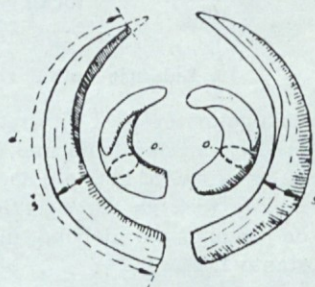
Odbitki točk pri ocenjevanju rogov

7. Za rogove, ki so tako zaviti, da je vrh obrnjen proti glavi ali telesu, odbijemo do 5 točk.

7. Čekani merjasca

1. Dolžino sekalcev merimo z zunanje strani levega in desnega sekalca. Če je kakšen sekalca pri korenu ali vrhu odlomljen ali odkrušen, merimo le tisti del, kolikor ga je.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo dolžino obeh sekalcev s konstanto 1.

2. Širino sekalcev izmerimo na najširšem mestu levega in desnega sekalca z natančnostjo na desetino milimetra. Morebitnih izrastkov na sekalcih ne upoštevamo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo srednjo širino sekalcev s konstanto 3.

3. Obseg brusilcev merimo na najdebelejšem mestu levega in desnega brusilca. Morebitnih izrastkov ali vdolbin na brusilcih ne upoštevamo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo obseg vsakega brusilca posebej s konstanto 1.

4. Za posebno lepo obliko in barvo sekalcev in brusilcev priznamo do 5 točk.

5. Za morebitne pomanjkljivosti (nepravilnost in nesimetričnost čekanov idr.) lahko odbijemo do 10 točk.

8. Lobanja medveda

1. Dolžino lobanje medveda merimo od vrha nosne kosti do konca lobanje, brez spodnje čeljusti. Morebitnih izrastkov na lobanji ne upoštevamo.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo dolžino lobanje s konstanto 1.

2. Širino lobanje izmerimo na njenem najširšem mestu.

Število točk za vrednost tega elementa izračunamo tako, da pomnožimo širino lobanje s konstanto 1.

9. Kožuh medveda

1. Dolžino kožuha medveda merimo od vrha smrčka do konca kože na repu, širino kožuha pa na njegovem najožjem mestu med sprednjima in zadnjima šapama pravokotno na črto, po kateri merimo dolžino.

Število točk za vrednost dolžine in širine medvedovega kožuha znaša 1% od števila, ki ga dobimo, če pomnožimo dolžino in širino in ga izrazimo v cm².

2. Za lepoto kožuha priznavamo do 30 % števila točk iz 1. točke tega oddelka, in sicer:

1. za dolžino dlake . . . . . do 10 %
2. za pravilno rast dlake . . . . . do 10 %
3. za sij in gostoto dlake . . . . . do 10 %

3. Točke za vrednost svežega medvedjega kožuha izračunamo po naslednji formuli:

$$\frac{\text{dolžina} \times \text{širina}}{100} + \text{točke za lepoto kožuha}$$

10. Lobanje volka, risa in divje mačke

Za ugotovitev točk za vrednost lobanje volka, risa in divje mačke izmerimo dolžino in širino lobanje na enak način, kot je določeno za lobanjo medveda. Število točk za vrednost lobanje izračunamo tako, da pomnožimo dolžino in širino lobanje s konstanto 1.

11. Kožuh volka

1. Dolžino kožuha volka merimo od vrha smrčka do korena repa, širino pa na najožjem mestu (pokončno na črto, po kateri smo izmerili dolžino).

Število točk za vrednost dolžine in širine volkovega kožuha znaša 1 % od števila, ki ga dobimo, če pomnožimo dolžino in širino in jo izrazimo v cm².

2. Za lepoto volčjega kožuha priznavamo do 25 % od števila točk, ugotovljenega za dolžino in širino, in sicer:

1. za dolžino dlake . . . . . do 10 %
2. za gostoto in pravilno razdelitev dlake do 10 %
3. za širino ovratnika (pas goste dlake na vratu) . . . . . do 5 %

3. Točke za vrednost svežega volčjega kožuha izračunamo po formuli, ki je določena za medvedjo kožuhovino.

12. Kožuh risa

1. Dolžino kožuha risa merimo od vrha smrčka do konca kože na repu, širino pa na najožjem mestu (pokončno na črto, po kateri smo izmerili dolžino). Razpon kožuha merimo od korena srednjega (tretjega) kremplja ene sprednje šape do korena srednjega kremplja druge sprednje šape (pravokotno na črto, po kateri smo izmerili dolžino).

Število točk za vrednot dolžine, širine in razpona risovega kožuha je enako 0,5 % od števila, ki ga dobimo s tem, da pomnožimo dolžino kožuha s seštevkom širine in razpona in ga izrazimo v cm².

2. Za lepoto risovega kožuha priznamo do 25 % od števila točk, izračunanega za dolžino ter širino in razpon, in sicer:

1. za dolžino, pravilno rast in gostoto dlake . . . . . do 5 %
2. za čope na ušesih in brke . . . . . do 5 %
3. za pege . . . . . do 5 %
4. za zaliske (pod ušesom v višini spodnje čeljusti) . . . . . do 10 %

3. Točke za vrednost svežega risovega kožuha izračunamo po naslednji formuli:

$$\frac{\text{dolžina} \times (\text{širina} + \text{razpon})}{200} + \text{točke za lepoto.}$$

13. Kožuh divje mačke

1. Dolžino kožuha divje mačke merimo od vrha smrčka do korena repa, širino in razpon pa enako, kot ju merimo pri risu.

Število točk za vrednost dolžine, širine in razpona kožuha divje mačke je enako 0,5 % od števila, ki ga dobimo s tem, da pomnožimo dolžino kožuha s seštevkom širine in razpona in ga izrazimo v cm².

2. Za lepoto kožuha divje mačke priznavamo do 25 % od števila točk, ugotovljenega za dolžino ter za širino in razpon kožuha, in sicer:

1. za dolžino repa in število črnih kolotov do 10 %
2. za zaliske (pod ušesom v višini spodnje čeljusti) . . . . . do 5 %
3. za dolžino in pravilno rast dlake in za njeno gostoto . . . . . do 10 %

3. Točke za vrednost svežega kožuha divje mačke ugotavljamo po formuli, ki je določena za kožuh risa.

Pripomba: Uradni list SFRJ, št. 39, od 12. 10. 1966 vsebuje tudi obrazce trofejnih listov, ki so tudi sestavni del pravilnika o izdajanju trofejnega lista. Teh obrazcev ne objavljamo, ker jih bo Lovska zveza Slovenije posebej založila. — Ur.

Na Mengeškem polju

Foto VI. Pleničar

Avstralski kunci pri mlaki

Iz W. u. H. 10 — 1966

Po lovskem svetu

Divji kunec v Avstraliji

Prvotna njegova domovina je Sredozemlje, od koder se je vedno bolj širil v vzhodni smeri po Evropi in živi sedaj povsod, kjer zime niso preostre. Znan je po svojem hitrem razmnoževanju in zavoljo tega po škodi, ki jo dela na kulturnih rastlinah in s svojimi rovi v železniških nasipih. Tudi se je udomačil in so se razvile rase in različki. Po drugi strani so domači kunci ušli ali so bili izpuščeni v prostost ter znova podivjali, zlasti na otokih, kjer so za hrano brodolomcem. Tako so nastali pravzaprav divje živeči domači kunci, ki kažejo vse lastnosti pravih divjih kuncev, z naravno sivo rjavo barvo dlake.

Pravijo, da so kunce v Avstraliji naselili Angleži, da bi imeli tam lovno divjad. Pet kuncev je prišlo v Avstralijo že leta 1788 z angleško mornarico in je tri od teh imel takratni gubernator.

Naslednja leta so morali uvoziti še več kuncev, saj so jih v prvih desetletjih 19. stoletja gojili v vsaki večji naselbini. Naravno je, da jih je nekaj ušlo ali so bili izpuščeni in so se naselili prosto živeč v okolici. Okoli leta 1837 pa se je njihovo število močno skrčilo, da je par kuncev veljal tudi tri funte. Do velike kolonizacijske razširitve je pa prišlo šele v drugi polovici stoletja, ko so uvozili prave divje kunce, ker so udomačeni zgubili na odpornosti in prilagodljivosti na naravno okolje. Leta 1859 so poslali iz Anglije manjši ladijski transport divjih kuncev, ki so jih spustili v Barwon-Park, blizu Geelong, Victorija. V treh letih so postali nadloga pokrajine. Potem so se kunci širili iz južne Avstralije čez zahodno Avstralijo, vsako leto poprečno za 70 km in so leta 1907 dosegli zahodno obalo južno od Geraldtona. Medtem so napredovali tudi proti severu, a ne tako hitro. Grozeče so se kunci razmnožili v sedanjem stoletju, tako da so postali »nacionalni problem«. V glavnem žive na južni polovici te celine in so se prilagodili tako subalpinskim ravninam kakor peščenim in kamnitim puščavam — stepam — in subtropičnim travnatim pokrajinam. Zatiranje teh škodljivcev je izredno težko in komplicirano zaradi sila različnih podnebnih in pokrajinskih razmer od nižinskih step do 1500 metrov nadm. višine v hribovju ter različnih tipov tega glodavca.

Zaradi ogromnega števila resno ogrožajo prehrano pašne živine. Kunec je največ znan kot družaben prebivalec v rovih, kar pa ni vedno. V Avstraliji živi del kuncev na planem, kjer si najde svoja skrivališča v talnih globelih ali si plitve lože sam izkoplje. Na planem prebivajoči kunci so tudi nestalni in se radi selè. Breje samice teh so kotile v plitvo izgrebenih rovih, ki pa mladičem niso dajali dovolj varnosti pred zalezovalci. Zlasti ne pred lisicami, ki so jih prav zaradi zatiranja kuncev v Avstraliji naselili. Zato so se samice sicer na planem živečih kuncev preusmerile in sedaj kote v posebnih rovih, ki so ob velikih njihovih varnostnih rovih.

Kunec je za razplod zrel nekako s štirimi meseci starosti in brejost traja okoli 28 dni. Mladiči se rode goli in slepi ter ostanejo v gnezdu, nastlanem z dlako, kake tri tedne, preden si upajo na dnevno svetlobo. V prvem skotu so navadno trije do štirje mladiči, potem legla narastejo na povprečno šest do sedem, čez osem redko, izjemno tudi na dvanajst. V eni sezoni je normalno štiri do pet legel. Čas kotenja se ravna po podnebnih razmerah. Kotenje se v nižinah prekine v vročem poletnem času, v visokih legah pa pozimi. Natančnejše izračunanje ogromnega prirastka je nemogoče. Pogin zlasti med prav mladimi je velik, tudi čez 80 %. Življenjska doba je znatno krajša, kakor so domnevali in po novejših ugotovitvah skoraj ne preseže enega leta. V sušnih okoliših hodijo kunci pit k mlakam, kakor kaže slika. Majhne nasebine v suhih puščavskih in polpuščavskih predelih žive in preživijo tudi brez vode. To jim omogoča izrazito nočno življenje in rovi, globoko v tleh. Potrebno vlago dobe te živali iz lubja in drevesnih korenin, ki jih jedo. Majhnost kuncev pa omogoča, da lažje pridejo do spodnje bolj sveže trave, kar je ovcam težje. Uničenje pašniških površin je najbrž posledica navade kuncev, da kopljejo pod travno rušo in jedo korenine. Ob suhi travi nasproti ovcam ne vzdrže in začno poginjati, preden so ovce zaradi pomanjkanja paše ogrožene. Pri prebavnem procesu kuncev je značilna koprofagija, to je, da živali jedo lastne iztrebke. V času mirovanja namreč kunci »fabricirajo« poseben tip bobov, ki jih jemljejo neposredno iz odprtine danke in cele požirajo. Ta pojav je tudi pri domačih kunjih. Razume se, da imajo kunci med tamkajšnjim živalstvom mnogo preganjalcev in zatiralcev (podivjani pes dingo, podivjane mačke in razne ujede); še več pa imajo kunci zunanjih in notranjih zajedavcev (kunčje uši, posebne kunčje bolhe, črvi, trakulje). Najbolj pogubna zanje pa je kužna bolezen kokcidioza, ki je pred leti v Evropi kunce domala ugonobila. Za uničevanje kuncev skušajo to kugo umetno razširjati kakor tudi miksomatozo.

Za zatiranje kuncev je Avstralija izdala posebne zakone in predpise o načinu in dolžnosti zati-

ranja, ki pa so v šestih avstralskih državah deloma različni spričo različnih razmer. Izpolnjevanje predpisov o zatiranju nadzorujejo posebni nadzorniki, ki imajo obsežna pooblastila. Poleg bioloških zatiralnih metod imajo še tele: Prvič, zaoranje in izkopavanje rovov. To je najučinkovitejši način proti v rovih živečim kuncem odprtih pokrajin. Drugič, zadimljanje in zapliljanje s strupenimi plini (kloropikrin, ogljikov monoksid). Tretjič, zastrupljanje (florov vodik, fosfor, arzen). Četrto, lov s pastmi, ki se ni obnesel. Petič, lov s psi, ki kunce požene v rove, kjer jih po prej omenjenih metodah ugonobe. Taka je življenjska usoda evropskega kunca v Avstraliji. Tam je v prvi vrsti škodljivec in ne več divjad, kakor je to v Evropi.

Po dr. H. Güntherju iz W. u. H.,

10-1966 — M. Š.

Razredčena divjad v Alžiriji

Pred časom se je vrnila iz saharskega predela Alžirije ekspedicija francoskih biologov, ki je imela nalogo ugotoviti številčno stanje tamkajšnje divjadi, razredčene v času dolgotrajnih bojev za osvoboditev te dežele. Iz poročila ekspedicije se vidi, da je v saharskem delu Alžirije vsega skupaj le še 55 primerkov adaks-antilope, ki se zadržuje samo na treh mestih. Bele orinks-antilope se nahajajo samo posamič na meji z državo Mali. Dama-gazele so povsem izginile; morda se kaka posamezna žival zadržuje edino še v najbolj odročnih jugozahodnih delih puštinje. Bele gazele so še v treh visokih planinskih masivih, kjer jih ni mogoče loviti iz motornih vozil. Planinske gazele so še v planinskem svetu Kolomb-Behar. Rufifrons-gazela z rdečkasto liso na čelu je popolnoma izginila. Dorkaz-gazela, najnavadnejša vrsta gazele v teh predelih, je še številna v hribskih predelih in tudi do 2000 m visoko. Toda tudi njej grozi iztrebljenje, ker jo zelo love iz motornih vozil, posebno uslužbenci petrolejskih družb. Mufloni žive v vseh hribovitih predelih, a največ v Hagaru. Od divjih oslov je ostala južno od gorá Hagara samo še ena čreda s tridesetimi živalmi. Geparđ se nahaja samo posamično v gorskih sklopih na skrajnem jugu in jugovzhodu dežele. Noj je postal zelo redka divjad in ga je posamično videti ob državni meji z Malijem.

Po Lov. nov. št. 12/66 -elf-

Kozorogi v Švici

Švicarski zvezni inspektorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo je mnenja, da se je poskus z zopetno naselitvijo kozorogov v švicarskih Alpah posrečil. Sedaj je tam 42 kozorožjih kolonij, kjer so spustili v teku časa preko 3000 živali. Največ kolonij je v kantonu Graubünden, s 16 kolonijami in 1368 živalmi. V kantonu Wallis je 940 kozorogov, v kantonu Bern pa 544. V šestih drugih kantonih je skupaj 174 kozorogov, v narodnem parku v Engadinu pa 280, poleg 1200 glav jelenjadi (poleti), 60 glav srnjadi in 1300 gamsov. Švica ima tudi dosti svizcev in planinske orle. Za varstvo divjadi in spoštovanje predpisov v parku skrbe zvezni mejni stražarji in šest čuvajev parka.

St. Hubertus, 10-1966, M. Š.

»Zelendvor«

Mnogo naših lovcev je že slišalo to ime, vendar večina nima prave predstave o tem lovišču. Zato iz »Lovaških novin« od 1. X. 1966 povzemamo naslednje:

Nedaleč od Varaždina se na 13 600 ha razprostira gojitveno lovišče »Zelendvor«, ki je bilo do pred nekaj leti v sestavu gozdnega gospodarstva. Sedaj je samostojno lovskogospodarsko podjetje, ki se je razvilo v enega največjih objektov za umetno vzrejo divjadi v Jugoslaviji. Na površini 27 ha so nameščene upravne in vzrejne zgradbe, voljere in sladlišča. Nabavili so najmodernejše inkubatorje in vse drugo, kar je potrebno za sodobno vzrejo pernatih divjadi. V 12 inkubatorjih se hkrati lahko vali 47 600 fazanjih in jerebičjih jajc, iz katerih se izvali po ca. 100 000 kebčkov. V podjetju je zaposlenih 29 delavcev, od tega 8 lovskih čuvajev, 5 jih pa dela v direkciji. Določeno število delavcev zaposlijo tudi sezonsko. Celokupno posojilo na zaposlenega člana kolektiva je znašalo 7 900 000 S din in je z realizacijo vzreje ena tretjina že odplačana. To leto bodo odplačali nadaljnjih ca. 30 milijonov S din. Največji mesečni osebni dohodek je 130 000, najmanjši pa 52 000 S din.

Letos je matična jata 1900 fazanov dala 76 000 jajc, iz katerih se je zleglo 51 700 kebčkov. V lastno lovišče so spustili 27 000 osemtedenskih fazančkov, 12 000 so jih prodali lovskim organizacijam, 6000 pa so jih obdržali za matično jato. Razen tega so letos vzredili tudi 5000 poljskih jerebic. Proizvodna cena je še razmeroma visoka: okoli 1800 S din osemtedenski fazanček in okoli 3500 S din osemtedenska jerebica. Fazančke te starosti prodajajo po 2000 do 2500 S din.

Za prihodnje leto imajo v načrtu, da izkoristijo kapaciteto objekta v celoti. Delali bodo z matično jato 6000 fazanov in 400 parov jerebic. Inozemski lovci plačujejo lov v »Zelendvoru« nekoliko drugače kot v lovskih društvih oziroma družinah. Inozemec ne plača posebne dnevne lovne takse, odstrelne takse in drugih pristojbin, pač pa plača uplenjeno divjad po nekoliko višji ceni. Tako plača za

fazana 5 dolarjev, enako za zajca, za jerebico pa 4 dolarje. Letno pride poprečno na lov v »Zelendvor« po kakih 1000 tujih lovcev, ki lovijo poprečno po dva dni. Na ta način prodajo na leto nekako 15 000 fazanov, 2500 jerebic, 2000 zajcev, 30 kosov srnjadi in še ca. 600 kosov druge divjadi.

»Zelendvor« pa se mora tudi boriti z različnimi težavami. Letos je npr. del lovišča poplavila Drava. Računajo, da je bilo pri tem uničenih okoli 4000 fazanov. In ko so letos prvič pri umetni vzreji jerebic dosegli večji uspeh ter so osemtedenske jerebice spustili v lovišče, jih je nenadno poletno deževje uničilo okoli 1000.

-elf-

Selitev divjih gosi

»Ze marca meseca so prihajali škorci in hitro nato divje gosi — o, moj bog, ta čudoviti plug iz kril in ptičjih glasov pod nebom...«

Knut Hamsun: Potepuhi, prevod Otona Župančiča

O goseh selivkah sem do hude zime 1942 v Šumadiji le slišal govoriti ali bral v knjigah. Sredi januarja 1942 sem pa to čudo narave doživel kot izgnanec v Gornjem Milanovcu, znanem majhnem mestecu, planinskem središču, tedaj še sedežu takovskega okraja.

Stanovali smo, štiri slovenske družine izgnancev, v starinski hišici na robu mesta ob potoku, ki je ločil ulico Miloša Velikega od travnika in hriba stare čaršije Brusnice. Zima je pritiskala. Mraz se je stopnjeval do — 30 stopinj. Okna so ostala ves dan v ledenih rožah. Zjutraj so nas pozdravila vrata vsa zaledenela. Kljuko ni bilo varno prijemati. Sosedu je zmrznil uhelj, ker si je premalo povezal ušesa, ko je šel zjutraj po mleko.

Preživljali smo ravno razburljive dneve zaradi stalnih borb z okupatorjem in požiga mesta z okolico vred. Vsega je primankovalo, goriva in hrane. Nevolja ljudi se je obrnila proti »izbeglicam«, češ da smo prav mi krivi težav. Kar čez noč je prišla odredba, da se

morajo vsi begunci, slovenski in srbski, preseliti v sosednji okraj, gružiški, s sedežem v Kragujevcu. Tobaš, mestni sluga, je že »lupal« po ulicah in na trgu, da se morajo vsi begunci 16. septembra 1942 znajti na postaji, od koder se odpeljejo proti Kragujevcu v nova domovanja. Občine so dobile nalog, da morajo tega dne družine prepeljati na postajo. Pisarili in ugovarjali smo na vse strani, da je v sosednjem okraju ravno taka beda, da nas tam tudi ne marajo; naši ljudje so intervenirali v Beogradu. Izkazalo se je celo, da sploh ni vagonov na voljo, zato so selitev odložili do pomladi, potem pa sploh preklicali.

Dne 10. januarja je čudno završalo visoko pod nebom, čudni klici so se bližali mestu iz zameglenega dopoldneva. Ravno pravočasno smo se še znašli na vrtu pod košato murvo. Nad zasneženo dolino se je vil v klinu vreščec spreved divjih gosi proti jugu. Ni bil posebno visoko, tako da smo lahko ločili posamezne gosi, ki so letele v klinu, elegantno stegnjene, vsaka vrsta kakih dvajset metrov dolga, ki sta se spredaj stikali, na čelu z vodjo. Naenkrat sta se vrsti razkrojili, sprednje gosi so se zgrnile nazaj in ves vod se je na novo vravnal zopet v klin, tako da so se sprednje, utrujene gosi pomaknile nazaj in zadnje, spočite, naprej. Bil je čudovit pogled na skrivnosten skoraj geometričen lik, ki mu ni nikdo komandiral, nikdo dirigiral in je bil vendar tako potreben in do podrobnosti precizno izveden. Naslednji dan, 11. januarja, smo videli še en let, skoraj ob istem času in na isti progi, kjer so domačini že leta in leta opazovali selitev divjih gosi v južne, toplejše kraje. Vsi smo bili globoko ganjeni nad tem veličastnim naravnim pojavom. Porajal nam je nebroj nerešljivih vprašanj: kdo jih je vključil v tak krasen klin letenja, kdo jim daje pobudo za menjavo klina, kdo kaže smer potovanja v toplejše kraje, kdo jih disciplinira, da tako složno drže obliko klina in se podrejajo druga za drugo v dveh krakih, da vzdrže kot ravnilo ravno črto in ravnotežje? Čut, in s t i n k t, ki jih vodi natančno do zemeljskih mostov, da po najkrajši poti, ne preko širnega Sredozemskega morja, ustrezajoč njihovi moči, prilete v območje toplejšega Nila ali še dalje na jug! Nerešljiva skrivnost narave — tudi za svetovne prirodoslovce.

Srečanje 10. in 11. januarja sem si vpisal v dnevnik. Ostrina zime pa je rastle naprej. Od — 30 stopinj je padla kmalu na — 34 stopinj pod milim nebom. Časniki

so javljali, da duši rusko fronto že s — 40 stopinjami. Studenec je zamrznil, čeprav smo cevi debelo ovili s slamo. Morali smo po vodo v drugo ulico.

Dne 23. januarja 1942 je sijalo sonce nad zasneženo dolino. Z brega sem imel odprt razgled proti Rudniku; jasno je ležala pokrajina nad belim Milanovcem z vijoličastim hribom Vujanom v ozadju. Ob potoku sta zajadrali dve divji gosi in sedli v vodne jamice, ki so se lesketale med snegom. Ena je nekam šepala, ko sta žlobudrali v ozkem, žuborečem curku. Poklical sem sosede, da bi zajeli goski, a sta se splašeni dvignili in v elegantnem loku ušli preko zasneženega travnika. Očividno smo zjutraj prezrli novo kito selivk, iz katere sta ti dve izpadli, ko sta zadeli v kak drog, ali drevo in morali pristati, da se odpočijeta in napijeta sveže vode ob izviru. Morda je druga, zdrava goska samo spremljala poškodovano, da ne bi ostala sama v tujih, neznanih krajih?

Po tem srečanju sem prebiral mnoge knjige o pticah. Vsak opazovalec je opisal kaj novega in posebnega iz življenja ptic in prišel do zaključka, da je v njihovem življenju še polno zagonetk, posebno pa glede selitve. Večina piše, da se gosi, žerjavi, race, čaplje in labodi selijo v jeseni, oktobra, a mi smo jih gledali v izredni zimi leta 1942 šele sredi in konec januarja, ko jih je bogve od kod s severa pregnala ostra zima, ko je od mraza pokalo drevje.

Dr. Avgust Reisman

Moj prvi

Mlada sem še in neizkušena, sem se večkrat tolažila, ko sem se vračala iz gozda brez uspeha. Toda, včasih tudi slab lovec kaj upleni. Želela sem si, da bi karkoli uplenila. Ta želja se mi je kmalu izpolnila.

Bližala se je jesen in z njo tudi mrzle septembrske noči. Tako se je tu pa tam že oglasil jelen. Ni trajalo dolgo, da so močno rukali in se srdito bojevali za neveste. Lov na jelena je zelo lep, a plen težko dosegljiv. Nestrpno sem čakala dneva, ko bom lahko šla nadenj. Že prvi dan sva se z bratom odločila, v katero smer bova šla. Poiskala sva stezico in se vzpenjala. Čez nekaj časa mi je brat šepnil: »Posediva malo, skušal ga bom priklicati.« To je bilo zaman. V srcu pa se mi je budilo novo upanje. Hodila sva počasi in tiho, vsak šum me je vznemiril. Kmalu pa zaslisišva močno šumenje. Nestrpno sva čakala, kaj bova

Zagovina za čepe

V junijski številki Lovca 1966 sem bral članek Ivana Šekoranje o žagovini kot čepu za na smodnik. Pisec omenja uporabo za na brezdimni smodnik. Ker imam jaz puško za dimni smodnik, sem po navodilu Šekoranje uporabil fino presejano smrekovo žagovino. Bil sem presenečen nad prav dobrim kritjem in prebojnostjo šiber raznih debelin. Prav lepe uspehe sem imel pri streljih na divje golobe, lepe uspehe pa tudi pri zajcih, ki mi obleže v ognju tudi na razdaljo čez 35 metrov. V svoji dolgoletni lovski praksi sem imel razne puške in razne vrste čepov, pa so me čepi iz žagovine najbolj zadovoljili. Enkrat ali dvakrat rabljen tulec se pri uporabi čepov iz žagovine ne razširi in gre v puško kakor nov. Pri strelu tudi ne opazim raztrosa žagovine in sunek je le neznatno močnejši. Pridruženjem se poročilu Petra Dobrile, ki je tudi ugotovil dobre lastnosti čepov iz žagovine.

Rudolf Smola, Novo mesto

Lega zadetkov po muhi in skozi daljnogled

Nekateri lovci, dobri strelci so bili morebiti razočarani, da so zgrešili s šibrami, če so streljali s ciljanjem skozi daljnogled ali pod njim. Poskusi so namreč dognali, da se lega šibrenih zadetkov pri 80 % pušk z nadetim daljnogledom premakne in sicer od teh nad 70 % navzdol, do 30 % pa navzgor. Pri tem je odmik zadetkov večji s ciljanjem skozi daljnogled

videla. Kmalu se pomakneta proti nama košta in mladič. Bila sem vznemirjena, ker sem pričakovala še nekaj. Mogočno postavo so namreč zakrivale veje. Z bratom sva se spogledala. »Nič ne bo — streljati ne morem.« Še preden sem ga mogla oceniti, je bila vsa družina na varnem. Poiskala sva primerno kritje in čakala. Po dobrih dvajsetih minutah se je prizor ponovil. Jelen je stal kot prikovan in buljil v naju. Z neznanako naglico so se mi podile misli: Stoji, toda — kako, kje je pleče? Nič se ne da storiti, pognal se bo na varno. — Tedaj je obrnil glavo. Na znak sem ukrivila prst in — pok. Jelen je klecnil in se skušal še enkrat pobrati. Vedela sem, da je dobro zadet. Pa vseeno sama sebi nisem mogla verjeti. Zdelo se mi je, da sanjam. S tresočimi nogami sem stopila k mojemu prvemu plenu. Gledala sem njegov ugašajoči pogled, ki mi je segel globoko v srce. In meni se je nehote v oko prikradla solza. Zadet je bil v vrat, na 70 m. Moja velika želja je bila izpolnjena. Dala sem mu zadnji grizljaj, brat pa meni s krvjo orošeno vejico. S ponosom sem si jo zataknila za klobuk.

Francka Rogelj, LD Jezersko

Volka

samca, 40 kg težkega, je 27. oktobra 1966 uplenil lovski čuvaj Zavoda za gojitev divjadi »Jelen«, Snežnik, Jože Klavora, v revirju Požarje, na mrhovišču v Bezgovicah ob 17.45 uri.

B. K.

in sicer navzdol do 30 cm, s ciljanjem pod nadetim daljnogledom pa do 20 cm. Pri puškah s premikom navzgor je ta za tretjino manjši. Odmikov levo ali desno ni. Ta premik zadetkov je na pristrelno razdaljo 35 m zaznaven pri manjših ciljnih. Vzrok spremembi lege zadetkov so spremenjeni nihaji v cevi po obremenitvi z daljnogledom in z montažno napravo (mostičkom), ki povzroča drugačne in stalne napetosti v cevih. Na take pojave zlasti vpliva debelina cevnihi sten, teža daljnogleda in napetost, ki jo v cevinem vozlu povzroči montaža. Zato so razlike pri zadetkih tem večje, čim tanjše so cevne stene, čim težji je daljnogled in čim večjo napetost ta povzroča na cevinem vozlu. Vplivi teh pojavov so pa po naravi pogojeni in jih ni mogoče odstraniti. Zato je treba v tem smislu vsako kombinirano puško posebej preskusiti in pri streljanju temu ustrezno ravnati.

M. Š.

Jelenji boj

Dne 9. oktobra 1966 sem bil dežurni, ker sem zaposlen kot gozdarski delovodja pri gozd. gospodarstvu Postojna, gozd. obrat Knežak in službujem v gojitvenem lovišču Snežnik, revir Mašun. Sem član LD »Tabor«-Zagorje. Ob službenem obhodu so me delavci, nosači drv s konjiči, vprašali, ali sem videl poginulega jelena, ki leži na lazju Grčevca. Takoj sem se odpravil na kraj in po znakih ugotovil, da sta se bojevala jelena in je pri tem eden podlegel. Preboden je bil od konic rogovja, kakor bi ga prestrelil z rafalom. Čudil sem se, zakaj se ni pred zmagovalcem umaknil. Poginuli jelen je bil zelo lep in močan; tehtal je približno 150 kg. Rogovje je bilo močno, a ne lepo; na eni veji je imel tri paroške, na drugi štiri.

Že več let se ukvarjam z lovom in gozdarstvom, pa kaj takega še nisem videl. Borba je morala biti divja. Jelena sta se prerivala iz kraja v kraj in kakor so sledovi kazali, neštetokrat padla, se znova pobrala in nadaljevala boj na življenje in smrt.

Anton Zadel

Mladi pišejo

Ustanovili smo društvo prijateljev živali

Tudi letos je zgodaj zapadel sneg. Uboge so živali v gozdu, ker jim primanjkuje hrane. Zato smo ustanoviti v naši šoli društvo prijateljev živali. Sklenili smo, da se bomo povezali z lovci in pomagali hraniti gozdne živali. Delamo tudi ptičje krmilnice ter krmišča za divjad. Mladi se zelo veselimo zime, ker se lahko sankamo, drsamo in smučamo. Nekateri pa brezsrčno streljajo uboge ptičke ali jih love. Vsi drugi skrbimo pozimi za hrano ubogim živalim, zlasti ptičkom, ker vemo, da nas bodo poleti spet razveseljevali s ptetjem.

Drago Dretnik, 4. r. osn. šole, Kotlje, Ravne na Koroškem

Košuto je uplenil

Neko nedeljo so se lovci Lovske družine »Tabor« — Zagorje odpravili na lov. Med njimi je bil tudi moj očka. Vsa sem bila vznemirjena, če bo kaj uplenil. Odšli so že zjutraj. Sneg je tlačil vejevje smrek in jelk, da so bile pobešene, kakor bi nosile veliko breme. Pihal je veter in rahlo valovilo, da je skelelo lice. Hladno je bilo. Okrog petih popoldne so se lovci vračali domov in moj oče je stopil v kuhinjo z zeleno vejico za klobukom. Takoj sem jo

opazila in vedela, da je nekaj uplenil. Povedal je, da je ustrelil košuto. Vprašal me je, ali hočem z njim ponjo. Brž sem bila pripravljena. Odpeljali smo se po cesti, ki pelje iz Juršič proti Pivki in potem zavije na Koren. Kmalu smo prišli na mesto, kjer je ležala košuta. Bila je lepe temno rjave barve in tehtala je okoli 80 kg. Tam smo se tudi fotografirali. Med nami je ležala košuta. Ta doživljaj je zame med najlepšimi.

Irena Zadel, VII. a r. osn. šole, Pivka

Iz lovske organizacije

Dvajset let Lovske družine Tomišelj

Dne 5. novembra 1966 so člani LD Tomišelj proslavili 20-letnico ustanovitve svoje organizacije. V okrašeni dvorani gostilne »Krim« na Dolenjski cesti so se zbrali veterani, ki so položili temelje LD in mlajša zelena bratovščina, ki pomlaja vrste in obdeluje že zorano ledino. Gostiteljem so prisrčno stisnili roko in jim zaželeli še nadaljnjih uspehov tudi zastopnik LZ Cene Kranjc ter predstavnik LD Rakitna in Ig. Domačini so v svoji sredi pozdravili tudi lovske goste iz Italije, ki so prav tedaj lovili v njihovem lovišču. Skrbno pripravljen spored

Delovno predsedstvo na slavnostnem posvetu. Od leve: Janez Mojškerc, dolgoletni starešina, Matija Božič, sedanji starešina, Jože Jurešič, eden najstarejših članov LD

Foto Z. Orel

in pisana množica lovske tovaršije sta ustvarila prijetno toplo razpoloženje, ki se je še posebno dvignilo ob lovskem krstu. Slavnostni posvet je vodil starešina družine Matija Božič, ki je pozdravil domačine in goste ter pozval navzoče, da počaste spomin preminulih tovarišev. Predlagal je tričlansko delegacijo, da položi venec na grob na lovu tragično preminulega lovca Andreja Mavca. Nato je orisal spočetka težavno pot LD, ki so jo zlasti ovirala zaostala pojmovanja o lovstvu in njegovem pomenu za skupnost. Začeti so morali s smotnim gospodarjenjem, da bi znova dvignili po vojni opustošeno lovišče in zatrli divji lov. To so

zmogli le ljudje, prežeti z ljubeznijo do narave, ki niso omahovali. Lepi uspehi, ki jih je obrodilo to trdo delo, so krepili zavest in vlivali lovcem pogum. Tako je tudi vzniknila misel o gradnji lovske kočice na Krimu. Požrtvovalno so lovci dan za dnem prenašali po strmih pobočjih Krima v nahrbtnikih in na ramah material in drugo opremo, preden so postavili smrečico na streho, zavedajoč se, kaj jim ta pridobitev pomeni. Zadnja leta je zavetišče postalo priljubljena izletniška točka in majhno rekreacijsko središče tudi za družinske člane lovcov. Sedaj ima družina stalno čuvajsko službo in v lovišču 25 krmišč za veliko in malo divjad, številne

solnice in 15 visokih prež. Poleg številne jelenjadi, srnjadi in divjih prašičev so do nedavna uplenili na leto do 200 fazanov, 150 zajcev in 300 jerebic ter mnogo druge perjadi. Nekaj let zapored so spuščali v lovišče fazanji naraščaj. Tudi lovski turizem ugodno razvijajo, kar krepi družinsko blagajno, saj ima že čez 2 milij. S din letnega denarnega prometa. Kot skrbne gospodarje pa tomišelske lovce skrbi, kako bodo za naprej gospodarili, da bi ohranili vsaj sedanji stalež divjadi. Kajti pri vsej skrbi upada stalež zajcev in jerebic. V Krimu grade cesto, da odmevajo eksplozije min, na polju nastajajo velika posestva z monokulturami in površine ostajajo pozimi gole, brez kritja in hrane, po cestah drvi vedno več motornih vozil, po njivah in travnikih brnijo poljedelski stroji in kemična sredstva sejejo smrt med divjadjo. Končno raste tudi število lovcov, iz leta v leto. Leta 1946 je imela LD Tomišelj 17 članov, danes jih ima 38. Če se je družina pred 20 leti srečevala s številnimi težavami, ki jih je s skupnimi napore uspešno premagovala, je danes pred mnogo težjimi nalogami, ki jih prinaša lovstvu nenaklonjeni čas. Mnogo teh problemov je skupnih vsem družinam.

Slavnostni posvet je sklenil: Vsa-kih pet let naj bo jubilejna proslava. Družina si omisli spomin-sko knjigo in album za beleženje pomembnejših dogodkov. Ustanovi se komisija, ki bo do 1. 1971 (prihodnja jubilejna proslava) kronološko obdelala delovanje družine.

Za vestno delo, lovsko pravičnost in tovarštvo je posvet javno pohvalil 13 članov družine. Na proslavi je bila vsem članom in gostom izročena jubilejna značka. Spored je zaključil lepo in spretno uprizorjen lovski krst, ki bo, kakor proslava sama, ostal vsem udeležencem v najlepšem in trajnem spominu.

Z. Orel

Novoletna želja

Kot vse gospodarske organizacije bo tudi Lovska zadruga »LOVEC« oz. njen kolektiv ob koncu leta ugotavljal uspešnost svojega poslovanja. Če je rezultat pozitiven in dohodek zadovoljiv, se tudi lovci pridružujemo željam kolektiva, da v bodoče te uspehe še poveča. Imamo pa še posebej predlog oziroma željo:

Odnos do uplenjene divjadi, pri-spele na železniško ali avtobusno postajo v Ljubljani, namenjeno »LOVCU«, naj se bistveno spre-

Lovska kočica LD Tomišelj, na Krimu

Foto Z. Orel

meni! Spremeni tako, da bo prenehalo upravičeno zgražanje moidočih in tudi tujih lovcev. Ob pogledu na brezglavega gamsa, ležečega v umazani luži ob stopnicah ljubljanske železniške postaje, jelena, polnega muh, prislonega ob drevo, kup srnjadi v prahu avtobusne postaje, divjega prašiča poleg cigaretnih ogorkov ali pod košarico za odpadke presune slehernega to grozljivo nasprotje.

Ali je res mogoče, da divjad, temelj gospodarjenja lovskih družin, lovskih organizacij in lovske zadruge, najlepši okras goratih in nižinskih predelov naše domovine, po uplenitvi tako konča svojo pot? Kaj pomaga lovski blagor, zadnji grižljaj, zelena vejica za klobukom, vsi lovski običaji, če se divjad zbira na sanitarno in lovsko tako nemogoč način, da je lovca ob gruči zgražajočih se ljudi sram priznati, da je lovec!

Nimam predloga, kako naj se izboljša to poslovanje, vem pa, da se z uplenjeno divjadjo ravna lahko samo po lovsko, se pravi, bistveno drugače.

To pa je naša novoletna želja, prošnja, upanje, zahteva — nas lovec!

Viđ Černe

varišu Lojzetu-Prleku želimo še mnogo zdravih let v krogu svoje družine in lovskega uspeha v naši lovski družini!

LD Polskava — T. F.

Janez Černe, član in gospodar LD Hrastnik, 75-letnik, je že 54 let pripadnik lovske organizacije. Navzlic 45-letnemu težkemu rudarskemu delu je veder in čil ter se udeležuje še vseh brakad. Priljubljenemu tovarišu iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo srečnih let doma in na lovu!

Lovci LD Hrastnik

Jože Miklavčič, član LD Višnja gora, je za svojo sedemdesetletnico in triinpetdesetletno aktivno delovanje v lovskih vrstah prejel častno diplomu lovske družine. Jubilar je odličen jerebar in spreten izdelovalec piščalk, zraven pa duhovit šaljivec. Iskreno mu čestitamo in želimo še mnogo zadovoljnih let v naših vrstah!

Lovci LD Višnja gora

Umrli

Matija Tomšič, član LD Trnovo pri Ilirski Bistrici, nas je mnogo prezgodaj zapustil. Od zvestega tovariša smo se poslovili mnogi lovci, gozdarji, prijatelji in inozemski lovci. V slovo se je oglasil lovski rog in odjeknili so častni streli.

Franc Derenčin, starešina

Franc Zupanc, član LD Pristava pri Mestinju, dolgoletni predsednik nadzornega odbora, je v 55. letu starosti pri izvrševanju svoje službe nepričakovano zapustil svoje lovske tovariše. Časten mu spomin!

LD Pristava

Andrej Štrukelj, član LD Log pod Mangartom, 50 let lovec, zlasti veščak za gamse, je v 70. letu umrl. Slava njegovemu spominu!

LD Log pod Mangartom

Štefan Janža, član LD Brezovci, njen gospodar, je še pred svojo 60-letnico odšel v večna lovišča in pustil v lovski družini težko nadomestljivo vrzel kot plemenit lovski tovariš, odličen kinolog, dosleden lovovodja in vzoren gospodar. Sodeloval je v vseh akcijah, ki sta jih organizirali LD in LZ Pomurje, in bil tudi večkratni član UO LZP. Odlikovan je bil z Znakom za zasluge in z Redom II. stopnje za lovsko kinologijo. Dragega Štefana se bomo z globoko hvaležnostjo trajno spominjali!

LD Brezovci — J. D.

Jubilanti

Alojz Grandošek 70-letnik, član LD Polskava, prava prleška korešina, je od mladih nog lovec, ki svoje križe krepko nosi ter je še vedno aktiven v zeleni bratovščini. Vedremu in šegavemu to-

Lovska kinologija

Preskušnja šarivcev v Braslovčah

Lovska zveza Celje je organizirala 29. X. 1966 preskušnjo šarivcev za svoje področje. Vseh 12 prijavljenih je kljub slabemu vremenu prišlo na kraj sestanka. Bilo je 5 špringer španjelov, 6 koker španjelov in 1 nemški prepeličar. Dež je spremljal preskušnjo ves dan, kar je sigurno slabo vplivalo na pse, pa tudi na vodnike. Razveseljivo je, da so vsi psi v lovskih rokah. Sedem psov se je plasiralo v III. oceno in je to dober uspeh. Štirje psi so dosegli preko 100 točk, kar sicer zadostuje za I. oceno, toda niso izpolnili kakega drugega pogoja.

III. a je prejela Frika Šmohorska, vodnik Stanko Valand iz Poljčan. Dosegla je 110 točk, zaradi slabšega vodnega dela pa ni dosegla I. ocene. Delo te prepeličarke kot šarivca je bilo v drugih disciplinah vzorno.

III. b je dosegla s 106 točkami špringer španjelka Astra z vodnikom Francem Podvratnikom iz Velenja. Solidna zasnova kaže na zelo uporabnostnega psa.

III. c s 103 točkami je dosegel špringel španjel Pino z vodnikom Ferdom Valentiničem iz Celja. Psu je treba več vaje in nekaj šole pa se bo na uporabnostni preskušnji približal najboljši oceni.

III. d ocena je pripadla koker španjelu Ehoju z vodnikom Mihom Ostreličem iz Celja. Demon, koker španjel, v rokah vodnika Slavka Podplatana iz Šentjurja, je prejel 97 točk, III. e oceno.

III. f z 91 točkami je pripadla koker španjelu Tacku z vodnikom Milanom Kosom iz Celja. Dober pes, ki mu pa manjka, kakor tudi drugim, sigurnosti na sledu.

V III. g oceno se je uvrstila koker španjelka Clasi, vodnik Cvetko Doplikar iz Celja. Premalo temperamentna je v obeh in zato le — 71 točk.

Pohvalna priznanja so dosegli:

Boj, koker španjel, vodnik Karel Bovha — 87 točk; Tisa, koker španjelka — 81 točk, z vodnikom Vidom Matekom iz Laškega; Cenka (Brina) Šmohorska, koker španjelka z vodnikom Sandijem Panom iz Dobrne; Car (Robi), špringer španjel, vodnik Silvo Pavlinc iz Laškega; Cita Zalska, špringer španjelka, z vodnikom Jankom Krašovcem iz Zalca.

Osnovni dve hibi, ki sta bili očitni na preskušnji, sta bili: delo po sledu z glasno gonjo pri večini psov ni bilo zadovoljivo. Pri vodnem delu je pa odpovedalo šest psov, kar je bolj nebriznost vodnikov kakor napaka psov. Oboje se lahko popravi, če pes pride tudi v nelovnem času večkrat v lovišče.

Neuspehom nekaterih psov so krivi vodniki, njihova neizkušnost, saj je nov kader vodnikov pretežno mlad. Psi šarivci si šele utirajo pot v lovske vrste, četudi naj bi bili med vodilnimi skupinami lovskih psov, zlasti v fazanjih loviščih. Tako številna udeležba na preskušnji je delo Lovske zveze Celje, ki je lahko marsikateri lovski zvezi za vzor. Upam, da bo Lovska zveza Celje tudi drugo leto jeseni organizirala uporabnostno preskušnjo šarivcev, ki bo pokazala prizadevnost vodnikov in lovsko uporabnost psov. Kaj zahteva taka preskušnja, je opisano v knjigi Julija Kodra »Šarivci«.

Preskušnjo je vodil tovariš Savinec, kot sodniška pripravnik pa sta sodelovala Slavko Kovač in dr. Janko Lavrič.

Ljuban Zadnik, sodnik

PRIJAVLJENE PARITVE

Koker španjeli:

Diva JRŠK 483 — Rigo JRŠK 431. leglo je bilo 30. 12. 1966, vzreditelj Lovska družina Radvanje.

Kdl. nemški ptičarji:

Ada JRPki 3863 — Bor JRPki 2069, bil na tekmi, leglo je bilo

16. 11. 1966. Vzreditelj Karel Jančič, Dobrovo 19/b.

Resasti nemški ptičarji:

Beba Krimiska JRPod 1477 — bila na tekmi — Roj JRP 1476 od, bil na tekmi, leglo je bilo 30. 12. 1966, vzreditelj Franc Balon, Brezovica 40, p. Bizeljsko.

Epagneul bretoni:

Astra Delle Vallate JRP EB 162 — Mali Vipavski JRP EB 158, leglo je bilo 21. 12. 1966, vzreditelj Danilo Jež, Gradišče 6, p. Vipava.

Lovski terierji:

Beba JRLT 2706 — Tiko JRLT 1994, leglo je bilo 26. 12. 1966, vzreditelj Ludvik Piščanc, Branik.

Braki jezbečarji:

Ciba JRBj 1705 — Lord Vinarski JRBj 1729, leglo bo 8. 1. 1967, vzreditelj Matija Klančar, Sele 31, p. Pragersko.

Kdl. istrski goniči:

Pela JRGki 4509 — Goran JRGki 3415, leglo bo 5. 1. 1967, vzreditelj Lovska družina Kajuh.

Kinološka zveza Slovenije

Novi sodniški pripravnik

za ocenjevanje zunanosti in dela vseh vrst goničev: Stane Hribernik, Puštal 12, pošta Škofja Loka.

Kinološka zveza Slovenije

Vsem lovcem-vodnikom želim uspešno in zdravo leto 1967!

Vladimir Pleničar,
predsednik Društva
ljubiteljev ptičarjev

»Ta je pa velik!« »Seveda, najbrž uvožen...«

Foto Vl. Grosman